

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Socioekonomické experimenty v čínské lidové republice

Socioeconomic experiments in the People's Republic of China

Autor práce: David Pospíšil

Vedoucí práce: PhDr. Adam Horálek, Ph.D.

Olomouc 2015

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2012/2013

Studijní program: Humanitní studia
Forma: Prezenční
Obor/komb: Čínská filologie - Aplikovaná ekonomická studia
(ČI-AE)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
POSPÍŠIL David	Na Vítězku 495, Pozořice	F110552

TÉMA ČESKY:

Socio-ekonomické experimenty v Čínské lidové republice

NÁZEV ANGLICKY:

Socio-economic experiments in the People's Republic of China

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Adam Horáček, Ph.D. - ASH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Rešerše literatury, získání statistických dat, jejich kategorizace, analýza a komparace, grafická prezentace ztoumaných veličin (grafy, mapy, tabulky, schémata), interpretace získaných dat.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

DUFF, Alistair. Social Engineering in the Information Age. Information Society, 2005, roč. 21, č. 1, s. 67-71. DOI: 10.1080/01972240590895937.
GEEENHALGH, Susan, WINCKLER, Eowin. Governing China's Population: From Leninist to Neoliberal Biopolitics. Stanford University Press, 2005, 412 s. ISBN 0804748802
HUNG, Ho-fang. China and the Transformation of Global Capitalism. The Johns Hopkins University Press, 2009, 224 s., ISBN 0801393089
LEONARD, Mark. What Does China Think?. PublicAffairs, 2008, 176 s. ISBN 1586484842
FOGOROCKI, Adam. Social Engineering: The Techniques of Change. Carleton University Press 1996, 300 s. ISBN 0886292700
WASSERSTROM, Jeffrey N. China in the 21st Century: What Everyone Needs to Know. Oxford University Press, 2010, 192 s., ISBN 0195354127

Podpis studenta: _____ *Pospíšil*

Datum: 22.5.2013

Podpis vedoucího práce: _____ *Ash*

Datum: 16.5.2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma "Socioekonomické experimenty v řízení" vypracoval samostatně a uvedl veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci 21.6.2015

Podpis:.....

ANOTACE

Příjmení a jméno: David Pospíšil

Název katedry a fakulty: Katedra asijských studií, Filozofická fakulta

Název bakalářské práce: Socioekonomické experimenty v čínské lidové republice

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Adam Horálek, Ph.D.

Podětný znak : 129 875

Podětný stran: 83

Klíčová slova: socioekonomické experimenty, komplexita, socialismus s čínskými charakteristikami, nová levice, deliberativní demokracie, shenzhen, nanjie, zeguo, huaxi, dongtan, fragmentovaný autoritarismus, čína

Shrnutí

Bakalářská práce usiluje o analýzu a kompilaci zdrojů vztahujících se k roli socioekonomického experimentování v čínské politicko-ekonomické transformaci. Soustředí se především na systémový charakter experimentování a snaží se prokázat pozitivní vliv experimentování na schopnost společnosti výhodně se adaptovat na vnější změny. Metodicky se práce zabývá naukou o komplexitě a její aplikací na společnost. Dále pokrývá různé teoretické přístupy státního řízení, aby je finálně demonstrovala na vybraných příkladech, jako jsou „milionářská města“ Huaxi a Nanjie nebo různé čínské experimenty s deliberativní demokracií. Práce má za cíl dokázat, že socioekonomické experimentování je nedílnou součástí číny a má zásadní vliv na její budoucí podobu.

Chtl bych srdečně poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Adamovi Horálovi Ph.D., za trpělivé vedení a cenné odkazy na literaturu.

Obsah

Seznam obrázk	8
Edi ní poznámka.....	9
1. KOMPLEXNÍ SYSTÉMY	13
1.1 Komplexita a komplexní systémy	13
1.2 Samoorganizace	16
1.3 Preference.....	17
1.4 Emergence.....	18
1.5 Shrnutí.....	20
2. SPOLE NOST JAKO KOMPLEXNÍ SYSTÉM.....	21
2.1 Propojení teorie chaosu a sociologie.....	21
2.2 Význam experimentu p í ízení spole nosti.....	24
2.3 Znalostní management v samoorganizovaných, sociálních systémech	26
3. SYSTÉMOVÝ FATALISMUS A OBLAST ÍZENÍ SPOLE NOSTI.....	30
3.1 Systémový fatalismus a náhledy na státní intervencionismus	30
3.2 Socialismus s ínskými specifiky (中国特色社会主义) a Nová levice (新左派)	34
3.3 Koncepce Fragmentovaného autoritarismu (条条-块块法).....	36
4. SOCIOEKONOMICKÉ EXPERIMENTY	38
4.1 Úvod do socioekonomických experiment	38
4.2 Historie, motivace a dí í oblasti experimentování.....	41
5. P ÍKLADY VYBRANÝCH SOCIOEKONOMICKÝCH EXPERIMENT	47
5.1 Ekonomické experimenty.....	50
5.1.1 Nanjie (南街村).....	50
5.1.2 Huaxi (华西村).....	52
5.1.3 Shenzhen (深圳)	53
5.1.4 Shrnutí experiment v Nanjie, Huaxi a Shenzhenu.....	56
5.2 Demokratické experimenty	58
5.2.1 Buyun (步云乡).....	60
5.2.2 Zeguo (泽国镇).....	61

5.2.3	Experimenty v Chongqingu (重庆)	62
5.2.4	Shrnutí experiment v Buyunu, Zeguo a Chongqingu	64
5.3	Ekologické projekty	65
5.3.1	Dongtan (东滩)	65
	Záv r	69
	Resumé	71
	Literatura	72

Seznam obrázk

Obrázek 1: Věda o komplexitě a integrální přístupy ve vědě 16

Obrázek 2: Proces při experimentování..... 26

Edi ní poznámka

ínské výrazy jsou uváděny v transkripci pinyin, která slouží pro popis znakového písma. U každého ínského termínu (poprvé v práci zmíněném) jsou uvedeny v závorce i zjednodušené znaky. ínské politické koncepty uvádím v závorce v transkripci pinyin dohromady se zjednodušenými znaky (např. koncept v dečkého rozvoje atd.). U některých exotoponym používám pouze české ekvivalenty (*Šanghaj*, *Peking*). Příklady z ínského a anglického jazyka jsou mé vlastní, pokud není v textu uvedeno jinak.

ÚVOD

Téma práce vychází z předpokladu, že experimentování probíhající na lokální úrovni je a bude významnou součástí systémové soustavy k vývoji nových reformních nástrojů a nezvyklých inovací v mnoha oblastech řízení. Socioekonomické experimenty považují za podstatný, ale často nedbale přehlížený bod při analýze úspěchu na poli politickém, socioinženýrském a ekonomickém. Plošné a rozsáhlé vládní experimentování je v dnešní době zejména úspěšný fenomén, a koliv v omezené formě můžeme v kontextu této práce považovat historicky jakoukoli inovativní reformu státních řízení za socioekonomický experiment.

V neposlední řadě jsme svědky toho, jak se globální svět postupně stává rostoucí informační společností a rychlost s jakou probíhají změny ve všech formách lidské činnosti tímto přirozeně, ne-li exponenciálně narůstá. Předpokládáme, že s výzvami, které přichází spolu s 21. st., budou muset vlády po celém světě neustále vyvíjet nové metody řešení aktuálních problémů. Znalost o možnostech a dostupných způsobech řešení může doslova zachránit životy. V případě, že budeme aplikovat pouze teoretické modely bez důkladné empirické analýzy o výsledném efektu, velmi snadno můžeme podlehnout ideologické indoktrinaci vedoucí mnohdy do slepé uličky dle jin. Zvláště v Číně nemusíme chodit pro příklad daleko, neboť sama propojila značnou část novodobé historie s komunistickými myšlenkami vzešlými z Marxova Kapitálu. Možná že tato zkušenost dopomohla Číně k určení cynismu, což se týká jejího přístupu k souasným politickým narativům a můžeme i přes rozsáhlou vládní propagandu pozorovat, jak se čínská vláda posledních tří dekad rozhodla pro unikátní cestu kontinuální reformace na bázi zkušenosti, nikoliv ideologie. Stejně jako ji byl dříve od západních intelektuálů nabízen ideál socialistická utopie, nyní k ní prozřetelivě vyvážíme idealizovanou vizi demokracie a neoliberalismu. Čína poučená z minulosti začala hledat ve všech směrech vlastní cestu odpovídající jejímu historickému a specifickému vývoji, a právě díky tomu předpokládám, že se budeme čím dál častěji setkávat se všudypřítomným přízvukem „... s čínskými charakteristikami.“

Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem práce je analýza dostupných pramenů pro oblast socioekonomických experimentů a ověřit teoretické východisko, že socioekonomické experimentování má pozitivní efekt nejen pro čínskou lidovou republiku, ale i pro komplexní společnost jako takovou. Výsledkem by mělo být shrnutí shromážděných teoretických znalostí, identifikace socioekonomického experimentování jako relevantního pojmu v oblasti zkoumání čínského geopolitického vzestupu a především důkaz o jeho logických výhodách vycházejících z dostupných výzkumů v oblasti komplexních systémů, samoorganizace, emergence atd. Dále se budu zabývat probíhajícími experimenty, trendy a čínským vládním systémem, který taková experimentování legálně iniciuje.

Práce je formálně rozdělena na jednotlivé kapitoly a to následovně :

- V první kapitole vycházím z poznatků z kybernetiky a teorie chaosu k popisu chování komplexních systémů. Definuji pojmy jako komplexita, samoorganizace, preference, agent a emergence.
- V druhé kapitole krátce vysvětluji propojení předchozí části se sociologií a systémovou teorií obecně užívanou při zkoumání společnosti. V této kapitole chci dále prozkoumat vliv působení socioekonomických experimentů v oblasti řízení společnosti.
- Ve třetí a čtvrté části uvedu tená e do stylů politického řízení a do historie vzniku a vývoje socioekonomických experimentů v Číně. Budu se zabývat intelektuálními kruhy a koncepty, které experimentování podporují.
- V páté části se rozepíší o několik konkrétních experimentech a to o ekonomických experimentech v Nanjii, Huaxi a Shenzhenu, o experimentech s demokracií v Buyunu, Zeguo a Chongqingu a také se zmíním o ekologickém experimentu v Dongtanu. Experimenty jsem vybíral podle dostupnosti zdrojů a celkové atraktivnosti jednotlivých témat.¹

¹ V práci se budu vyhýbat pojmu „demokratické experimenty“, jelikož termín je zavádějící, proto raději užívám „experimenty s demokracií“ nebo „demokratizační experimenty“.

Význam, aktuálnost nebo očekávaný přínos zvoleného tématu leží v objektivním zkoumání ústředního potenciálu do budoucnosti, co se týče výhod systémového uspořádání společnosti. Domnívám se, že předchozí politické a sociální katastrofy, jež za sebou ústřední komunistická strana nepochybně vlekla (Kulturní revoluce, Velký skok vpřed), křiví akademický zájem pro studování zajímavých a úspěšných modelů, které nyní nově ústřední vedení iniciuje. Záslepenou adorací ústředního vedení můžeme očekávat od radikálních levicových myslitelů, avšak tento přístup nesporně nemá být významem a přínosem mé práce. Význam mé práce vychází z poznatku, že přes všechna úskalí si komunistická strana vede, co se týče celkového spravování politicko-ekonomické transformace posledních dekad, velmi dobře a je jednou z mála rozvojových zemí, jež přes svůj rapidní růst nepadla do hluboké propasti problémů spojených s přehříváním ekonomiky, novou krizí, masivní spekulací v oblasti výroby a nemovitostí, tvorbou chudinských podmínek, kolabujícími sociálními strukturami a mnohými dalšími pastmi, které v minulosti potkaly nebo nyní potkávají mnoho rozvojových zemí procházející analogickým vývojem jako Čína (Brazílie, Mexiko, Indie, Bangladéš, Nigerie). Ověřováním mé hypotézy o pozitivním přínosu experimentování chci poukázat i na věci, které komunistická strana zvolila správně a položit tak střízlivé soudy z pohledu ustálených, seriózních vědeckých poznatků. V práci chci prozkoumat i vlastní hypotézu o systémových mechanismech, které se domnívám, že ústřední vedení sleduje, a jsem přesvědčen, že v určitém okamžiku dříve se tyto metody projeví pozitivně v konkurenčním geopolitickém boji mezi Západem a Čínou a schopností flexibilně se adaptovat na nově vznikající prostředí.² Zároveň se podrobněji podívám na inkubátory „demokracie“, kde tyto experimenty mohou úspěšně formovat lepší podobu ústředního státního zřízení a v případě pojednání o socioekonomickém experimentování považuji důležité je v textu obsáhnout.

Přínosem jsou tudíž východiska, která mohou poskytnout západním modelům státní správy určitý směr k nacházení lepších a nových alternativ při reformování a to v době, kdy se opět znovu hovoří o krizi demokracie a její impotenci proti novodobě úspěšně se rozvíjejícím zemím s nedemokratickými režimy (Kagan, 2015).

² termín „Západ“ užívám v práci v korelaci s civilizačním celkem vycházejícím z křesťansko-židovských kořenů, jak ho definuje Huntington (2011).

1. KOMPLEXNÍ SYSTÉMY

1.1 Komplexita a komplexní systémy

Nauka o komplexitě vychází víceméně ze zkoumání chování celku samostatně nezávislém na chování jeho souhrnných částí (Prirogine, Stengers, 1984). Integrovaná teorie filozofie komplexity je obecně nemožné přesně formulovat, protože aspekty komplexních systémů jako je například internet, společnost, organismus nemohou být redukovány na vlastnosti jejich jednotlivých částí. Navíc komplexní systémy jsou podmíněny interními procesy, které mají v nejlepším případě určitou statistickou pravidelnost, avšak objektivní měření nejsme schopni pozorovat jak v jejich kvantitativních vlastnostech, tak v jejich vlastnostech kvalitativních. Jako hlavní nástroje při popisování komplexních systémů lze považovat metafory, případně modelování iniciačních podmínek pomocí počítačových simulací. Nicméně v konečných sledcích je chování komplexních systémů z principu nepredikovatelné a nekontrolovatelné (Heylighen, 2008). Komplexitu lze nejlépe definovat v rámci konkrétních disciplín³.

Přes všechny fundamentální rozpory v definování komplexity existují intuitivní atributy, které se v komplexních systémech neustále opakují⁴. Při výtu vlastností komplexity je univerzálně přijatelné ji situovat na okraji mezi řádem a chaosem (neřádem). Komplexní systémy nejsou pravidelné ani exaktně predvídatelné, nejsou náhodné ani chaotické (Waldrop, 1993). Pohybují se na rozmezí dvou dimenzí, kdy bývají predvídatelné v určitých aspektech, překvapující a nepredvídatelné v jiných. Toto balancování na pomezí chaosu a řádu se považuje za nezbytnost při vzniku, adaptaci a samoorganizaci v těsnosti systémů, například samotné existence života jako takového (Lewin,

³ V poslední době se mluví o komplexitě jako o jedním paradigmatu nového století, především díky hustotě a intenzitě informací, které exponenciálně narůstají. Stephen Hawking prohlásil v jednom rozhovoru: *"...century of complexity will call upon all the tools of twentieth century problem solving along with a few more. Statistics and data visualization are going to be at the forefront of the data-driven revolution in complex systems."* (Jogalekar, 2013)

⁴ Vzhledem k hlavním cílům výzkumu jsem se rozhodl rozporům v definování komplexity nevyhýbat. V případě zájmu o širší pochopení, co je to komplexita, a čeho všeho se týká, odkazuji tená na knihu Mitchell Waldropa *Complexity: The Emerging Science at the Edge of Order and Chaos*.

1999). Takto chápaná komplexita nám postačí, pokud se chceme v novat následně inherentní vlastnosti komplexních systémů a to je samoorganizace.

O komplexitě mluvíme nejčastěji právě v souvislosti s komplexními systémy. Waldrop (1992, in Rusnák, 2012) rozumí pod komplexitou organizovaný způsob chování systému, který je složen z množství rozmanitých interakcí mezi sebou nezávislých agentů. Bohatost těchto interakcí umožňuje, že systém jako celek podléhá spontánní samoorganizaci. „*Tak jako kvadrilion chemicky reagujících proteinů, lipidů a nukleových kyselin tvoří živé buňky nebo miliardy propojených neuronů tvoří mozek, tak i miliony vzájemně provázaných jednotlivců vytvářejí lidskou společnost*“ (Rusnák, 2012:182). Nicméně tyto aktéři, stejně jako i celé systémy, mají schopnost přizpůsobovat se neustále se měnícím podmínkám svého prostředí⁵. Tím tyto komplexní, samoorganizující a adaptivní systémy nabývají určitou dynamiku a vykazují evoluční vlastnosti. Nakonec specifická (nelineární) dynamika vnáší do těchto systémů inherentní nepředvídatelnost i „podivné chování“, jednoduše chaos⁶. Z uvedeného lze rozlišit šest klíčových vlastností komplexních systémů (Manson 2001, Martin a Sunley 2007, in Rusnák, 2012):

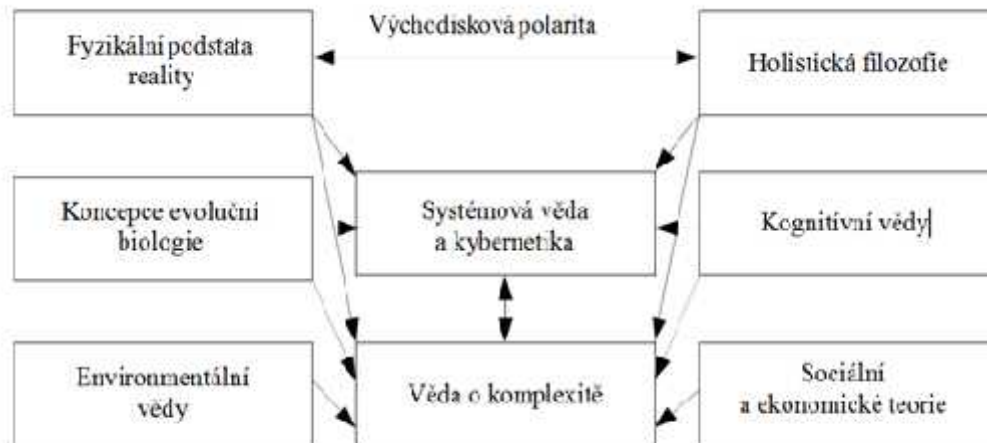
- otevřenost prostředí
- rozmanitost prvků a jejich vzájemné vztahy
- nelineární dynamiku
- adaptivní chování - přizpůsobování se učením
- samoorganizace a emergence
- evoluce

⁵ Rychlost této adaptace je ovšem proměnlivá. Některé komplexní systémy se mění rychleji než druhé. Různé adaptace mají různé výhody, proto v tomto smyslu můžeme mluvit o boji mezi existencí jednotlivých systémů, respektive evolučním výběrem. Rychle se měnící a adaptující komplexní systém neznamená nutně nejlépe se vyvíjející - výhoda záleží na specifických podmínkách a zejména na schopnosti stabilizace, i samoorganizace (pozn. autora).

⁶ Termín "podivný" se velmi často objevuje v souvislosti s teorií chaosu. Například „podivné atraktory“ jsou atraktory ve tvaru smyčky vykazující periodický pohyb, ovšem se složitěji rozdělenými smyčkami vykazují kvaziperiodický pohyb. Tudíž systém s „podivnými atraktory“ vykazuje obecně periodické, ale i chaotické chování (Staudek, Linkov, 2004).

Je nepochybné, že složitost, dynamika, provázanost a proměnlivost společenské skutečnosti a v nich obor je obrovská. Komplexní systémy se objevují napříč všemi oblastmi vědeckého bádání, proto můžeme sledovat neustálou snahu o transdisciplinární přístup. Integrální přístupy shrnul Hampl (1998) v tomto schématu:

Obrázek 1: Věda o komplexitě a integrální přístupy ve vědě

Zdroj: Hampl, 1998; upravil autor

V bakalářské práci budu operovat s pojmem komplexita v návaznosti na systémovou teorii a její aplikaci společenské skutečnosti jakožto komplexnímu systému. Tato transdisciplinární výjka z teorie chaosu do humanitních věd není ničím revolučním a již delší dobou se stala dominantním diskursivním přístupem. (Buckley, 1998; Parsons, 1951; Luhmann, 2006)

1.2 Samoorganizace

Velmi obecně můžeme konstatovat, že ve vesmíru se živé i neživé komplexní systémy vyvíjí pomocí metody pokusu a omylu a pomocí fenoménu emergence (Stewart, 2000). V průběhu času se výhodné pozice pro adaptaci s vnějším prostředím upevňují a získávají hlavní preferenci uvnitř systému. Jako názorný příklad si můžeme představit jednoduchý boj s hybnou silou evoluce. Přirozený výběr selektuje druhy, u nichž mají mutace (v tomto kontextu také omyly) příznivý dopad na jejich zachování a přežití. Heylighen (2008) definuje samoorganizaci jako pojem vztahující se na interakci v komplexních systémech. Tato samoorganizace vzniká na základě převážně lokálních interakcí, které se emergentně uspořádávají synergicky v celky globálního rozsahu. Šíří se pomocí vln, kdy epicentrum v jednom bodě ovlivňuje okolní sousedy a pakliže je reakce ostatních na změnu pozitivní, šíří se až dosáhne úplného pokrytí celé struktury.

Samoorganizace tedy může být jednoduše definována jako spontánní emergence z globálních struktur tvořených lokálními interakcemi. Spontánní v tom významu, že vnější ani vnitřní epicentrum samoorganizace není proces uvnitř systému nekontrolovatelný a jakýkoliv agent může být zničen nebo eliminován bez narušení výsledné struktury. Zde vidíme jasnou analogii se společenským řádem, kde kupříkladu hypoteticky vyměníme všechny zasedající členy OSN. Po výměně členů pravděpodobně nedojde k rozkladu struktury jako takové, protože vazby mezi členy jsou především strukturou vazeb definovány, avšak právoplatně se (vzhledem k chaotickým interakcím a nepředvídatelným preferencím jednotlivých osob) bude postupem času měnit agenda OSN dle rozdílných preferencí jednotlivých osob. Agenda, na které se shodne nejvíce členů, se postupně stane určující silou ve vývoji celé instituce. Tuto shodu a následné formování vzhledem k všeobecně přijímané agendě můžeme nazvat procesem vnitřní uspořádanosti neboli samoorganizace.

Hlavním atributem samoorganizace je, že celkový proces samoorganizování je kolektivní, paralelní a plošně distribuovaný. Změny u agentů vznikají tady a teď – jedná se tedy o tzv. fenomén emergence. Komplexní souhrn negativních a pozitivních vzájemných vazeb je velmi těžké předpovídat, a proto se zpočátku jeví jako chaotické (Heylighen, 2008). Samotná otázka dobrých a špatných vazeb je velmi relativní a budou se jí později letmo zabývat při morálních a etických přístupech k lidským experimentům.

1.3 Preference

U agentů v komplexních systémech můžeme pozorovat, že každý jejich nestabilní stav (pozice) bude dříve nebo později opuštěn. V lánkách pojednávajících o preferenci se často zmiňuje například, že i kámen má vrozenou preferenci, jmenovitě jde o stav, který minimalizuje jejich potenciální energii, tudíž kámen preferuje raději pozici například úpatí hory než na jejím vrcholu (Heylighen, 2008).

Přesto například hlubší úvaze o preferenci a její následné aplikaci na společnost můžeme považovat za problematické, že ve společnosti preference jednoho individua nemusí být nezbytně výhodná pro individuum druhé. Obzvlášť v lidském světě na tento konflikt narážíme dnes a denně, a to v mnoha podobách. Pokud pomineme základní potřeby vyplývající například z Maslowova diagramu a představíme si, že se mikroskopem díváme na jednotlivce a jeho specifické preference, potom například postupným oddalováním pomyslného mikroskopu se pole preferencí neustále přeměňuje, až zůstává omezený vzorek, který je ovlivněn do značné míry „módními“ jevy⁷. Tento jev dále redukuje na dva typy, které je důležité rozlišit, pakliže chceme teorii komplexních systémů aplikovat na poznatky z výzkumu socioekonomických experimentů:

- Preference můžeme postupovat ve schématu *top-down*
- Preference můžeme postupovat ve schématu *bottom-up*

Toto jednoduché rozdělení je zásadním milníkem pro kategorické uvažování například komparaci západních, demokratických řízení se s řízením čínskými a budou se jím zabývat v této a tvrdé kapitole.

⁷ Užívám výraz „módními“ ve významu smru a mediálního diskurzu. V podstatě si lze tento výraz vyložit ve smyslu nepřetržité konkurence membr ve společnosti. Například globální virální video KONY 2012, které upozornilo na situaci v centrální Africe a vyústilo ve vyslání vojáků americkým kongresem do Střední Afriky (NY Daily News, 2012). Tato společenská preference tudíž vznikla velmi náhodně. Na druhou stranu jsou i dlouhodobě trávající preference s hlouběji zakořeněným vývojem v aktuální téma a to například problematika globálního oteplování.

1.4 Emergence

Slovo emergence vychází z latinského výrazu *emergere*, jehož českým ekvivalentem je slovo „vyno it se“, případně „vymanit se“. Latinské *emergere* je složené z *e-mergere*. Příemž *mergere* je infinitiv od *mergo*, znamenající „pono it se“, i „potopit“. Předpona *e* (event. *ex*) znamená v českém ekvivalentu souhlásku „z“ a u slova *mergere* znamená de facto jeho opak. Tedy „vyno it“, i „vystoupit“, „vytáhnout“, ale také „postavit se na nohy“ (Holub, 1969).

Pojem emergence se stal zásadním prostředkem pro uchopení fenoménu jako je v umění, náboženství, jazyk, ale i třeba evolučních mechanismů života. Komplexní, emergentní jevy se využívají při vysvětlení interakcí a chování v částicové fyzice, vytváření molekulárních vazeb v chemii a vzniku nových, komplexních struktur v biologii⁸. Nejmodernější a zároveň nejkontroverznější je aplikace poznatků z teorie emergence na problematiku zabývající se v uměním⁹. Ve smyslu „vyno ení“ se také emergence užívá v teorii chaosu a zejména při popisu vlastností komplexních systémů. Nejlepší se můžeme setkat s popisem emergence, jakožto vlastnosti „vyplývající z chaosu“ (Holman, 2010)¹⁰. Pokud bychom vycházeli z širší definice, pak o emergenci mluvíme jako ... *o vyšším řádu složitosti vyplývající z chaosu, v němž nové, koherentní struktury se vyno ují prostřednictvím interakcí mezi rozli nými subjekty systému*" (Holman, 2010:18). V tšinou dochází ke vzniku emergentních vlastností, pokud se tyto interakce libovolným procesem naruší, což způsobuje, že systém z dlevedu upevněně vytvá ří struktury, které nakonec splynou do něho zcela nového. Hlavním představitel teorie emergence P. Clayton (2006, in Kiso ová, Kutáš) uvádí tři prvky charakterizující vznik emergence:

⁸ Užití emergence při popisu strukturování komplexních vazeb v chemii a molekulární biologii se vnuje Luisi (2010). Problematiku komplexity a emergence ve fyzice se vnuje odborník na chaos, Carroll (2010).

⁹ Na téma emergentního umění je napsáno mnoho knih. Za mezinárodně nejdiskutovanější, ale zároveň nejlépe tivě považují tyto Clayton (2006), který se vnuje podobně jako Roger Penrose snaze propojit formování v umění prostřednictvím kvantové fyziky a Tuszyński (2006), který se vnuje stejnému tématu jako Clayton ovšem prostřednictvím matematiky, nikoliv filozofie.

¹⁰ V angličtině se jedná o ustálený termín "Arising out of chaos".

- Realita je nestabilní a je pod neustálým procesem změny, čímž se kontinuálně vyvíjí.
- Evoluce reality je nositelem emergence. V průběhu evoluce, se neustále objevují nové reality.
- Realita nepředstavuje pouze elementární částice a síly. Rozlišujeme různé úrovně, vzájemně propojené, přičemž každá z nich představuje jeden celek a různé formy vlivu ¹¹.

Emergence přímé aplikaci na socioekonomické experimenty má určitá filozofická úskalí v případě, že považujeme emergenci za čistě náhodný a nepředvídatelný jev. V kontextu politického experimentování uvažují nad emergencí v tom smyslu, že systém, respektive centrální vláda umožňuje legislativně nejnižším jejím částem možnost vymýšlet nové způsoby organizace a řízení. V práci argumentují, že tento polootevřený systém s uzavřeným centrem a otevřenou periferií, umožňuje rychle absorbovat změny a potěby bez fatálního ohrožení jádra, které v tomto případě reprezentuje samotná vláda jedné strany. Jedná se ovšem o emergenci, pakliže jsou legislativní rámce z Pekingu prvotně nastaveny? Předpokládám, že stále ano. Hypoteticky se domnívám, že emergence je cokoliv, co vzniká „nově“ pro konkrétní systém. To znamená i selekce a rozhodnutí strany v případě preference toho či onoho experimentu je emergentním, náhodným jevem. Relativní je pouze dopad samotné emergence na jádro jako takové ¹².

¹¹ Srov. Kisoová, R. Kutáš, M. (2013) s. 28-29

¹² Za typický příklad považuji město Buyun v Sichuanu, kde se starostka v prosinci 1998 rozhodla, že provede nezávislé volby. Tyto volby se považují za úplně první volby v číně od roku 1949. Informace o vesnici se šířily rychleji, než mohly autority zasáhnout, tudíž jde o příklad, jak emergence vzniká na periférii systému, než horizontálně stoupat až k samotnému jádru organizace. Případu města Buyun se šířejí v knize v kapitole 5 na straně 54.

1.5 Shrnutí

V první kapitole jsem nastínil principy dílčí části teorie chaosu a to konkrétně teorii komplexity. Poznatky o chování komplexních systémů nejsou nijak překvapivým a nepochopitelným a po definování užívané terminologie se jedná o velmi intuitivní a logickou koncepci, kterou můžeme denně sami v mnoha oblastech života pozorovat. Přesto pro mou práci jsou její východiska zcela nezbytná, pokud chceme analyzovat způsob řízení společnosti z jiné platformy než z platformy ideologické. Pochopení komplexity pomáhá k pochopení aspektů evolučních vlastností sociálně ekonomických systémů¹³.

Komplexita sama o sobě je velmi obsáhlé téma, které sleduje také principy entropie na vznik emergence, funkcí způsobů vazeb a historii systémů na základě kumulativních procesů (Rusnák, 2012). Ovšem celistvé obsáhnutí teorie komplexity zřejmě není v mezích této práce. Nejdůležitější poznatek z této kapitoly pro následnou práci s komplexními systémy považuji aspekt emergence, respektive náhody, který spojujeme s lokalizačním rozhodováním a lokalizačními faktory (Rusnák, 2012). Jádrem kapitoly bylo upozornit na užitečnost fyzikálních konceptů preference, samoorganizace, emergence i komplexity, které pomáhají pochopit a objasnit za jakých podmínek se transformuje politické, ekonomické a sociální prostředí.

Cílem této kapitoly bylo zejména dokázat prospěšnost využívání systémových principů evoluce, tj. způsobů iniciace a vytváření prostředí vedoucích k novému uspořádání společnosti. V tomto ohledu argumentuji ve prospěch vlastností řínského systému, který se transformuje na jeden velký inkubátor, který podporuje lokální oblastní jednotky k politickému, sociálnímu a ekonomickému experimentování. Domnívám se, že tento způsob se stává určujícím v předjímání jednotlivých trendů řínské centrální vlády. Ovšem nejprve si musíme odvodit mé propojení poznatků ze systémové teorie se společností jako takovou, což je hlavní teoretické úskalí při dokazování mé hypotézy.

¹³ Tomuto tématu se podrobněji věnují i světově uznávaní čeští a slovenští badatelé z oblasti geografie (Doc. RNDr. Josef Novotný, Ph.D., prof. RNDr. Martin Hampl, DrSc., Mgr. Jaroslav Rusnák, Ph.D.), a to konkrétně se zaměřením na socioekonomickou problematiku. Za odkázání na jejich práci děkuji doktoru Adamu Horálkovi.

2. SPOLE NOST JAKO KOMPLEXNÍ SYSTÉM

2.1 Propojení teorie chaosu a sociologie

V posledních dvou dekádách se objevuje nové paradigma v deskriptivním bádání pro nelineární komplexní systémy (Heylighen, 2008). Vychází z aktuálního v deskriptivním diskursu, který je vtažen do pokusu aplikovat nelineární a pravděpodobnostní principy především vycházející z matematických a kybernetických modelů do jiných v deskriptivních disciplín. Tento trend může být plodnou cestou k rámcovému a pojmovému uchopení i v stejném teoretickém základu k sobě velmi vzdálených disciplín. I když však nevhodná metoda implementace teoretických principů teorie chaosu může vést do slepé uličky výzkumu a nepřineset žádné nové poznatky. Problémem interdisciplinarity, transdisciplinarity, postdisciplinarity, multidisciplinarity atd. při aplikování modelů vycházejících z teorie chaosu se v současnosti Zámečník (2012:10-12) v knize *Filozofické aspekty teorie chaosu*. Nicméně aplikace důležitých charakteristik teorie chaosu na sociologii a společenskou problematiku se stala vysoce rozšířenou. Je zkoumána v kontextu svobodné volby aktéra i vytváření sociálních vazeb, které ovlivňují v konečném důsledku souhrnnou podobu společnosti¹⁴. Domnívám se, že chaotické modely s určitým historickým podtextem jsou nejbližší možností, jak se dokážeme metodologicky přiblížit k zdánlivě nepředvídatelným pohybům společnosti¹⁵. Klasická vada v Newtonovském pojetí není nijak plodná, jelikož je esenciálně redukcionistická: redukuje všechny komplexní fenomény na jejich nejjednodušší komponenty, a nakonec se snaží popsat logickou indukci souhrnné, objektivní a deterministické chování.

Ve své podstatě se jedná o stále neutuchající souboj mezi nominalistickým a universálním přístupem. Přesto jsou tradiční deterministické modely u komplexních systémů vskutku nepraktické, pokud přímě neproveditelné (Levin, 1998).

Společnost stejně jako komplexní systém, je modelována pomocí „agentů“, i individuů, které spolu neustále interagují a nepřetržitě reagují na události vztahující se k vnějšímu prostředí, ve kterém se pohybují. Počet agentů v systému není důležitý a není

¹⁴ Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole: Nauka o komplexitě vychází víceméně ze zkoumání chování celku samostatně nezávislém na chování jeho souhrnných částí.

¹⁵ srov. Yorke (1995)

fixní, jelikož agenti se mohou násobit stejně jako „umírat“. Příklady agentů mohou být lidé, firmy, zvířata, buňky, molekuly. Obvykle jsou agenti implicitně cílově orientováni a jejich cílem je maximalizovat vlastní „užitečnost“, „vhodnost“ a „schopnost“ (Heylighen, 2008) ¹⁶.

Pro chápání společnosti jako komplexního systému, si musíme znovu uvědomit, že nejde zcela o chaotický systém, ale jedná se o komplexní fenomén, který se pohybuje na hranici mezi jednoduchostí a nahodilostí, tzv. „na hranici chaosu“ (Kaufman, 1993).

Ačkoli v třetina principů teorie komplexity vychází primárně z matematiky a přírodních věd. Gell-Mann (1995) je jedním z těch, co vidí potenciál této teorie s mnohem širším transdisciplinárním přesahem. O společnosti, jako o komplexním systému se teoretizovalo ještě dříve, než byla teorie chaosu s jejími důležitými, teoretickými charakteristikami všeobecně známa. Jedním z předkopů byl Talcott Parsons (1951), který během pobytu na Harvardu, napsal několik knih podrobně se vztahujících k mechanismům společnosti. Převratnou knihou *The social system* dal vzniknout integrálnímu teoretickému systému pro analýzu společnosti, která byla později nazývána *strukturálním funkcionalismem*. Ačkoli sám již tehdy přerpal z kybernetických oblastí, jeho pojetí vizionářsky předchází pozdější nástup teorie chaosu a rozpracování podružných tematických oblastí v sociologii jako je komplexita, samoorganizace, emergence atd. V jeho první knize *In The Structure of Social Action* Parsons vyvinul empirický přístup k analýze založený na jednoduchém pozorování, uvažování a srovnání, kde zkoumal rozdíl mezi pojmy chování (mechanické reakce na podněty) a akce (tvářícího procesu a analýzy subjektivního hlediska lidské existence) (Ritzer, 2000). V druhé, již zmiňované knize *The social system*, se Parsons zabývá integrací struktury a procesu, kde definuje sociální systém, jako systém složený z interakcí mnoha jednotlivců v situaci podmíněné (až) nevyhnutelnými kulturními normami (Parsons, 1951:104-113). Dále se vztahuje k preferencím systému a jednotlivců, kde neužívá pojmu „preference“, ale „hodnotově motivovaný“ (Parsons, 1951:370-385). Nakonec se s rozvojem počítačových modelů výpočty, vycházející z komplexních systémů, začaly již plynule užívat v sociologii při počítačovém modelování (zvláště u rovnic s více proměnnými) jako výpočty u populace, míry urbanizace, míry chudoby atd. (Forrester, 1971).

¹⁶ z angl. „fitness“, „utility“ and „preference“ (Heylighen, 2008:4).

Sou asná lidská spole nost komplexitou p ed í jakoukoli jinou animální, a koli po statisíce let, než se za aly objevovat první v tší spole nosti, žili lidé v malých, izolovaných a egalitá ských komunitách (Klein, 1989). Zhruba p ed 5000 lety se tyto spole nosti za aly nebývale shlukovat do nových spole enských organizací a vytvá et koordinovan státní útvary, založené na kooperaci a d lení práce. Zpo átku byly státní útvary hluboce hierarchické a generovaly neustále konflikty mezi vládoucí elitou a poddanými, a s tím, jak se odvíjel as d jin, mezi sebou permanentn soupe ily národy o hlavní dominanci na pomyslné regionální pyramid moci a vlivu (Richerson, Boyd, 1997). Nešlo o soupe ení pouze vojenské, ale zejména také ideologické, ekonomické a politické. Vít zové pší d jiny, a komplexn jší spole nosti jsou v kone ném d sledk ty, jež neúprosn pohlcejí ostatní, mén komplexní spole nosti, ímž tvo í p evládající mýtus, respektive narativ a d jiny¹⁷. Pokud shrneme práv e ené, pak vysoký stupe komplexity a interních interakcí ve spole nosti znamená univerzální preferenci v tvorb d jin. Domnívám se, že samotné toto téma odhaluje zajímavý p ístup p í zkoumání historické úsp šnosti jednotlivých národ . K této úsp šnosti logicky vede i schopnost vhodná konfigurace systému. Zde se domnívám, že ínský systém ve st edn dobém horizontu bude otev en jší reformám vlastního systému než model západní, vzhledem ke schopnosti narušovat legislativní rámec pro pot ebu experimentování.

¹⁷ A to i p es všechny prohrané bitvy mezi barbary a „civilizací“ jako dobytí íma Germánem Odoakarem, bitva u Little Bighornu, bitvy u hory Isandlwana, nebo za barbary tradi n v ín považování Siungnuové, Džür eni, i Mongolové, kte í v r zných dobách okupovali ásti ínského území.

2.2 Význam experimentu p i ízení spole nosti

P edpokládejme nyní, že zajišt ní stabilní spole nosti, která motivuje r st, inovace a blahobyt, je hlavním p edsevzetím v tšiny obyvatelstva a vládnoucích elit. Domnívám se, že pro dosažení tohoto cíle je nejlepším zp sobem volit strategickou a pragmatickou politiku, která podporuje jednotlivce k innosti, kooperaci a co nejhust jším vzájemným interakcím, aby tak bylo dosažnuto co nejkomplexn jších struktur, které synergicky vytvá í celkovou sílu daného státu. Proto se pozornost badatel v oblasti v d zabývajících se fungování spole nosti stále více zam ũje na dynamické procesy, které se objevují na základ kolektivních interakcí vycházejících z individuálních komponent , respektive agent ¹⁸.

Na základ toho argumentuji ve prosp ch uvoln né legislativy za státního dohledu na lokální úrovni a pomoc p i vytvá ení inicia ních podmínek pro pr b h experiment . Tato metoda je signifikantní práv p i pozorování, jakým zp sobem ínská vláda nechává lokální vesnice, obce, m sta a provincie vytvá et si vlastní „pravidla hry“. Jedná se o sm s *top-down* a *bottom-up* teorie, kdy vláda iniciuje experiment, a pokud vyvodí kladné výstupy možné aplikovat a ší it dál, u iní tak, ímž v kone ném d sledku zreformuje celý sv j systém. Názorné zobrazení procesu p i experimentování vypadá následovn :

¹⁸ Srov. Saweyr (2005)

Obrázek 2. Proces při experimentování

David Pospíšil 2015

Pozn.:

Komplexita ve smyslu existujícího státního útvaru vytvořeného z interakcí jednotlivců.

Samoorganizace jako již existujícího, plynule vytvořeného vnitřního uspořádání.

Experiment ve významu lokálním (*bottom-up*), ale i plošném (*top-down*).

Emergence označuje nové emergentní znalosti z provedeného experimentu.

Aplikace jako přijetí nové skutečnosti do systému.

Zpětná vazba k samoorganizace ve smyslu nového uspořádání a nového cyklu.

2.3 Znalostní management v samoorganizovaných, sociálních systémech

V předchozích kapitolách jsem definoval samoorganizaci a komplexní systémy aplikované na společnost. Nyní se zamysleme nad implikací sociálních systémů na samoorganizační znalostní systémy tak, jak je rozpracoval Christian Fuchs z Vídeňské univerzity. Fuchs (2004) doslova píše v kapitole o základech samoorganizace:

"Za interakcemi lidských aktérů se mohou objevit nové sociální kvality a struktury, které nemůžeme redukovat na individuální úroveň. Tento proces se nazývá bottom-up emergence. Emergence v tomto kontextu předpokládá vznik nové systémové kvality, která nemůže být definována z elementární podstaty systému samotného, proto je tato kvalita ireducibilní a do určité míry nepředvídatelná, tj. v zásadě, forma a výsledný proces emergence nemůže být plně předvídatelný. Pokud vnitní uspořádání povoluje a zabráňuje jejich průběhu, jedná se o proces top-down emergence, pomocí které se ale také mohou objevit nové individuální a skupinové vlastnosti." (Fuchs, 2004:1)

Samoorganizace sociálních systémů neustále podléhá fluktuaci a změnám, které umožní systému se adaptovat, udržovat a reprodukovat. Důležitá je, že v sociálních systémech figuruje i schopnost všech agentů společnosti v domě tvarovat a znovu vytvářet společnost. Tato schopnost je údajně založena na sebevědomí. Dále Fuchs (2004) uvádí, že socio-kulturní tlak má schopnost vytvářet podmínky pro další evoluci i z své vlastní v domě podstaty. K těmto poznatkům bych navázal výklad Ernst Blocha (1987), který předpokládá, že premisou pro vytváření těchto okolností je nám vlastní inherentní predispozice k touze, právní, úzkosti, naději, fantazii a imaginaci, která hraje důležitou roli ve společnosti, vyjadřuje subjektivní, kreativní dimenzi v podstatě tlaku a jeho sociálního experimentování. Ernsta Bloch (1987) prokázal, že naděje a utopie jsou fundamentálním motivem ve všech lidských činnostech a toto konkrétní myšlení je důležitým rozdílem při rozlišení organizací lidské a animální. Uvádím tyto příklady pro ilustrování toho, jaké jsou pravděpodobné motivy při rozhodování vyšších orgánů o implementaci určité politiky (v mém případě se jedná o vedení komunistické strany). Důležitost při rozhodování jistě připadá jednotlivým ukazatelům, jejichž cíl je společnost přijímat jako pozitivní např. ukazatelé růstu HDP, vyšší naděje dožití, blahobyt společnosti, kulturní vyspělost atd. Dále se pokusím

argumentovat, že důležitost v deskriptivním hodnocení při sbírání dat je pro vyhodnocovací složku (komunistickou stranu) zásadní, pakliže experimentování má mít pozitivní dopad na společnost.

Pojem „znalostní management“ je možné identifikovat skrze kvalitní, hodnotné informace a komunikaci, jež se vyvíjí pomocí interpretace, evaluace a využití dat, které můžeme sbírat v různých podsystémech společnosti (Fuchs, 2004). Fuchs (2004) zdůrazňuje zahrnutí tří hlavních pilířů v případě rozboru znalostního managementu: kognice, komunikace a kooperace. Předpokládá, že systém musí nabývat sebereflexe k tomu, aby vznikla kognice. Jde o lidskou aktivitu a stojí ve vztahu s vnějším prostředím, kdy konstruktivně analyzujeme a reflektujeme právě probíhající děje. V sociálních systémech tento termín Fuchs (2004:351-352) přiblížil slovy: *„Tento termín (tj. znalostní management, pozn. DP) je vyhrazen pro charakterizování sociální formace, která je tvarována podle specifického typu znalostí, tj. v deskriptivních a technických znalostí ve všech jejich možných sférách. Vznik společnosti založené na znalostech je multidimenzionální posun, který zahrnuje vzestup percepce znalosti jako strategického zdroje ve všech společenských oblastech a rozhodování.“*¹⁹ Tento poznatek bude zásadní při argumentaci ve prospěch agendy čínské komunistické strany, neboli ve prospěch „Konceptu v deskriptivního rozvoje“ (科学发展观, kexue fazhanguan) formulovaného prezidentem Hu Jintem (胡锦涛) na třináctém plenárním zasedání komunistické strany v roce 2003 (Xinhua, 2011).

Pro užší vymezení chápání základního pojmu znalost (*knowledge*) uvádím Fuchsova (2004:353-354) podrobná vymezení v textu a shrnutí zásad při rozlišování znalostního managementu. Znalostní management podle Fuchse (2004:353-354) vychází stejně jako nauka o komplexních systémech, samoorganizaci a emergenci z počítačových procesů při konstruování umělé inteligence a řešení problémů v kybernetice. Všechny sociální struktury hromadí znalosti pomocí mýtů, historických událostí, náboženských interpretací a na bázi těchto memetických procesů ve společnosti dochází mezi aktéry k informačním procesům stejně jako v kybernetických

¹⁹ z angl. "This term is reserved to characterize a social formation that is shaped by a specific type of knowledge, scientific and technological knowledge, in all its realms. The emergence of the knowledge-based society (KBS) is a multidimensional shift that involves the rise of knowledge as strategic resource in all societal areas." (Fuchs, 2004:351-352)

sítích. Jedná se o hromadění dat, na základě kterých vznikají (emergence) budoucí rozhodnutí. Znalost je manifestace informace v sociální sféře. Znalost neexistuje v přírodě jako taková, je to lidský a kulturní produkt (Fuchs, 2004:353-354). Fuchs dále uvádí, že znalost existuje v lidském mozku, sociálních strukturách a v artefaktech (lidské výtvořiny). Má subjektivní a objektivní aspekty, které jsou vzájemně propojeny. Subjektivní a objektivní znalost je konstituovaná v sociálních praktikách aktivitou znalých lidských bytostí a lidí s vlivem znalost prosadit, proto logicky znalost souvisí s lidskou činností jako takovou. Objektivní znalost paradoxně redukuje i zintenzivuje komplexitu sociálního systému, nebo základy lidské existence nemusí být neustále reprodukovány díky možnosti jejího uchování. Objektivní znalost je supra-individuální strukturovaná entita, ale sama o sobě je založena na lidském jednání - je médiem a výsledkem sociálních akcí, které umožňuje a reguluje produkt (Fuchs, 2004:353-354).

Podle Fuchse (2004) individuálně získané znalosti mohou být užitečné pouze při vstupu do procesu sociální koordinace a kooperace. Synergické výhody, které nemohou být získány na individuální bázi, mohou být získány pomocí kolektivní koordinace. Emergenční znalosti a kvality se objevují díky kooperaci expertních individuí, které produkují synergické spojitosti a výstupy. Inteligentní společnosti jsou proto založeny na užitku a managementu takto nově vzniklých znalostí. Dále Fuchs (2004:353-354) v bodech vysvětluje:

- Znalost musí být permanentně zvyšována a aktualizována
- Znalost je relevantní pro systémy a je vnitřně konstituována součástí lidské zkušenosti
- Znalost je sociální, veřejné dobro, které má historický charakter. Produkce v dnešní době je sociální proces, který navazuje z předěle nabytého v dnešní době k produkci novějšího a aktualizovaného. Frekventovaná produkce v dnešní době má vysoce propojený a kooperativní charakter.
- Veřejná znalost zvyšuje svou důležitost, pokud je distribuována volně ve vysokých počtech
- Znalost může nahradit jiné ekonomické zdroje

Fuchs (2004) na základě tohoto definování „znalosti“ dochází k tvrzení, že společnost, která hromadí znalosti a je schopna na jejich bázi zvyšovat stupeň flexibility

a komplexity, bude globálně úspěšnější. Dále vyvozuje, že je to jediný způsob demokratická. Já ovšem touto prací chci dokázat, že nejde o ideologické předpoklady a hodnotové predispozice společnosti, ale o funkci systému jako takového. Globální úspěšnost v mé argumentaci je více založena na konfiguraci mechanismů uvnitř společnosti, nikoliv na narativu s jakým si ji vyložíme.

Nyní se podíváme jakým způsobem můžeme využít Fuchsovy předpoklady k efektivnímu řízení různých znalostně orientovaných sociálních systémů a jaké jsou předpoklady pro úspěšnou společenskou strukturu 21. století. Zejména pro uchopení stále rostoucí komplexity vazeb a potřeby flexibilně se reformovat, pragmatického řízení pro navyšování lidského blahobytu a v konečném důsledku schopnosti se vyrovnat s výzvami tohoto století.

3. SYSTÉMOVÝ FATALISMUS A OBLAST ÍZENÍ SPOLE NOSTI

3.1 Systémový fatalismus a náhledy na státní intervencionismus

Existují rozličné pohledy na způsob formování vývoje společnosti. Co však můžeme s jistotou říci je, že po konci Studené války dosáhl liberální narativ svého vrcholu, který byl paradigmaticky formulován americkým spisovatelem, politologem a filozofem Francisem Fukuyamou a jeho knihou *Konec dějin a poslední člověk* (2002). Zde Fukuyama předkládá tezi o tom, že demokratický a liberální směr je jediným možným a finálním stádiem socio-kulturního vývoje lidstva a lidské vlády. V kontrastu s jeho myšlenkami se cituje velmi často kniha Fukuyamova učitele Samuela Huntingtona *Státy a civilizace* (2011), který předpokládá větší pesimistický a mnohem realističtější vizi globální společnosti, kdy popisuje obraz světa s multipolárním charakterem, kde budeme stále svědky viditelného prohlubování regionálních spor.

Raný Fukuyama (1992) a Huntington (2011) do jisté míry reprezentují názorový rozpor, který se odehrává na více frontách v oblasti filozofických přístupů na vybraná témata²⁰. Fukuyama (1992) zastával hypotézu svévolně se seberegulující samoorganizace, která se bude globálně adaptovat na jediný možný model v podobě demokratické, liberální společnosti podložené volným trhem nezávislým na státní manipulaci, jelikož bude v kolektivním zájmu všech zúčastněných dodržovat pravidla pro harmonický a bezpečný rozvoj. Zatímco Huntington (2011) předpokládá silnější roli státu v jejich národních intencích a touhách a asertivní prosazování rozličných kulturních vzorců vedoucích k možné eskalaci na mezinárodní scéně.

Jako další názorový souboj podobného významu můžeme považovat nekonečně se vracející rozepi mezi zastánci Johna M. Keynesa a Fridricha Hayeka. Oba slavní ekonomové se vzájemně vymezovali k ideálnímu nastavení ekonomických pravidel k odstranění fatálních selhání, která se například promítla v podobě Velké deprese 30. let 20. st. Tato vleklá debata neustále probíhá a ovlivňuje politiku a ekonomii

²⁰ Uvádím u Fukuyamy přívlastek "raný", vzhledem k jeho pozdější sebekritice a novému přístupu, který projevil ve svých dalších publikacích.

ve světě po druhé světové válce až do současnosti. Konkrétní rozdíly mezi J. M. Keynesem a jeho „nemesis“ Friedrichem Hayekem se dají popsat v rozdílnosti přístupů k řešení konjunktur a recesí ekonomického cyklu. Keynes předpokládal, že ke snížení nezaměstnanosti je potřeba série úmyslných zásahů vlád na trhu, zatímco Hayek mu oponoval, že tímto bude „den ekonomického zúžování“ pouze pozdržen o několik let. Nejlepší způsob vyrovnání se s cyklickými výkyvy je ponechat trh svévolné činnosti, protože jeho funkce je mnohem efektivnější bez jakýchkoli vnějších státních zásahů (Hayek, 1931).

Stejnou rozepi je možné sledovat při debatách o řízení společnosti. S vzestupem činy padá rozšířený mýtus o demokratické společnosti, jakožto jediném státním zřízení ke generování plnohodnotného růstu. Příklady ze Singapuru, Malajsie, raného období Jižní Koreje, komoditních ekonomik jako Kuvajtu a Bahrajnu, ale také například v Taiwanu, nabízejí klíčové pozorování, že autokratická, silně řízená vláda z pozice svrchované moci vládnoucí elity, není nutně katastrofická z hlediska hospodářského rozvoje. Popravdě v historii došlo ke vzniku celé řady úspěšných zemí s autokratickým systémem ve veřejné správě. Se vzrůstajícím globálním vlivem a rychlým hospodářským rozvojem, se stává čina určitým patronem autokratických vlád, které již necítí důležitější izolaci po rozpadu Sovětského svazu a následných dekadách hegemonické globální dominance USA.

Předpokládám stejně jako Jared Diamond (1999) v knize *Guns, Germs and Steel*, že demokratický systém vypovídá o povaze ekonomického rozvoje v západních zemích, ale úroveň její vyspělosti vychází spíše z geografických výhod, kolonialismu a technologického vývoje (stělný prach, fregaty, moderní zbraňové systémy). Rozdíly mezi jednotlivými národy ve vyspělosti a úrovni bohatství se nyní díky přístupu ke vzdělání, informačním technologiím atd. stále snižují. Proto se domnívám, že pokud chceme řešit nastavení efektivního společenského zřízení, musíme vycházet z historických znalostí stejně jako ze znalostí, které získáváme z modelování a pozorování komplexních systémů. Zjednodušeně můžeme dívat na řízení společnosti ve dvou hlavních směrech. První je neoliberalní a to z pohledu Friedricha Augusta von Hayeka (1998) a Niklase Luhmanna (2006), kteří zastávají názor, že všechny formy lidského intervencionismu mají být minimalizovány, nebo by mohly být kontraproduktivní a produkovat mnoho chybných rozhodnutí. Luhmann (2006) argumentuje, že společnost je funkčně odlišná, což znamená, že každý podsystém se

samoorganizuje autonomně a je regulován interní logikou, a proto by bylo nemožné zvnějšku určitý systém kontrolovat, i když pomocí jiného. Přesto se však můžeme teoreticky vytvořit libovolný rámec, který je schopný adekvátně reagovat na emergentní náhody a turbulence vycházející z podstaty komplexních systémů. Kupříkladu udává rámec právního řádu, který je stejným instrumentem pro řešení problémů uvnitř systému, ovšem nedokáže předpovídat konkrétní aktéry, čas ani místo (Luhmann, 2006). Stejněho názoru je Hayek (1998), který zdůrazňuje spontánní charakter společnosti neustále se adaptující a formující k nepředvídatelným událostem v budoucnosti. Společenský rozvoj je podle Hayeka determinován šířkou komplexity společenských vazeb náhodou z nich vyplývající, násilné intervence z pozice státní moci vedou k nepochopení funkce přirozeného vývoje.

Přesto z praxe národních ekonomik víme, že slabý státní aparát a vysoká míra občanských práv vede k neefektivnosti a nekonkurenceschopnosti v jistých oblastech řízení. Dnes jsou například svobodně užívány ekonomické intervence dle J.M. Keynesa na zvýšení poptávky a dostatečné likvidity bank. Zde ale chceme poukázat i na rozdílný pohled například na politickém intervencionismu, jenž rozděluje demokratické země a autoritářské režimy podobně jako v. Jak upozorňuje Fukuyama (2013) nejen americká demokracie se nachází v úpadku vzhledem k neschopnosti absorbovat potřeby vznikající z pozice svrchovaného univerzálního narativu, kde různé zájmové skupiny a občanské sdružení navzájem negují možnost efektivního rozvoje. Fukuyama (2013) předjímá, že problémem není koncept demokracie jako takový, ale její neschopnost elity novým výzvám a reformování vlastních mechanismů. Fukuyama (2013) postupuje s touto teorií dále až k občanským společnostem, u kterých se domnívá, že jejich moc je příliš vysoká a blokuje tak schopnost vlád adekvátně reagovat. Nyní si uveďme názorný příklad.

Kupříkladu se můžeme podívat na aktuální problematiku výstavby vysokorychlostních železnic HSR (High Speed Railway). Čína je momentálně majitelem nejhustší železniční sítě na světě pro vlaky HSR. Přitom úplně první úsek HSR tratí položily státní stavební firmy teprve v roce 2004 (Weiguang, Zheng, Pan, 2013:173). Podle nejnovějších plánů chce mít centrální čínská vláda z dnešních 11,000 kilometrů do roku 2020 přes 20,000 kilometrů. V rámci tohoto projektu se předpokládá přímé zapojení 230,000 nových míst a 400,000 nepřímých míst, to znamená téměř 630,000 míst (Weiguang, Zheng, Pan, 2013:173). Vzhledem k odhadovaným 382 kilometrům HSR v USA bude čínská železniční síť pro vysokorychlostní vlakové nápravy

52x hustší než ta americká. Dvodem značného zpomalení konstrukčních projektů v USA je nemožnost vlády prosadit jednotlivé plány pro výstavbu potrubné infrastruktury. Vzhledem ke svrchovaným vlastnickým právům občanů při vykupování pozemků pro výstavbu tratí se stává, že majitelé vyžadují astronomické ceny za výkup pozemků nebo pozemek prodávat odmítají, což nutí americkou administrativu neustále plány pozmňovat a zpřesňovat prodávat již vykoupené parcely (Sheehan, 2014). Brzdou projektu na výstavbu HSR jsou i rozdílná sdružení a ochranné spolky, které vládu za projekty permanentně žalují, což znemožňuje již tisícet let realizovat výstavbu HSR²¹.

Nucená vystoupení v Číně jsou ve světě samotným heslem²². Samozřejmě i výstavba HSR se bez nich nepochybně neobešla jako u mnoha jiných občanských projektů v oblasti infrastruktury. Tato práce si nedává za cíl vstupovat do oblasti občanského práva a řešit detailně základní lidská práva a svobody v Číně. Jistě jde o kontroverzní téma, která je ale třeba zmínit. Nekladu si ani v práci za cíl řešit legálnost samotného experimentování, které se často vládními intervencemi blíží k sociálnímu inženýrství. Mým základním předpokladem je ukázat systémové výhody, které budou v dlouhodobém horizontu zásadní v rozvoji jednotlivých států. Jistě stát, který spoléhá na obě leteckou a automobilovou dopravu jako těžiště vnitrostátní přepravy, tj. infrastruktury primárně vycházející z fosilních paliv, nemůže mít v budoucnu možnost konkurovat státu zakládajícím si na vysokorychlostní, ekologické a hromadné dopravě. Nedomnívám se, že by problematika intervencionismu v případě HSR musela vycházet jen z porušování individuálních vlastnických práv. Čína dnes již individuální vlastníky plně kompenzuje, přestože nemají na výběr než se přece vzdát (The World Bank, 2012). Cestou jak řešit tuto situaci je vytvořit limit možného navýšení kompenzace po stanovení ceny nezávislého experta. Tuto metodu zvolilo mnoho států EU (Habeck, Matsukawa, 2007). Ovšem domnívám se, že v USA je citlivost na možnost státu vyvlastovat majetek mnohem vyšší než kdekoli na světě, což jistě znemožňuje prosadit jakoukoli podobnou legislativu.

²¹ Téma je v americe momentálně velmi aktuální vzhledem k nové politické iniciativě od demokratické vlády Baracka Obamy, která si dala za cíl konečně vybudovat několik HSR tratí napříč USA.

²² srov. https://en.wikipedia.org/wiki/Forced_evictions_in_China

3.2 Socialismus s ínskými specifiky (中国特色社会主义) a Nová levice (新左派)

ína se prokazateln zdráhá u init celou adu doporu ení prosazovaných neoliberálními mezinárodními institucemi a je konstantn pod kritikou Západu za robustní státní aparát a na n j navázaný gigantický státní sektor²³. ína od za átku ignoruje západní doporu ení pro rozvíjející se trhy formulované jako tzv. Washingtonský konsenzus. V návaznosti na expanzi íny na jiné trhy (politicky i ekonomicky) se za íná mluvit o tzv. „Pekingském konsensu“ (beijing gongshi, 北京共识), nebo Peking prosazuje vlastní rozvojový model, jenž je diametráln odlišný od washingtonského a na mnoha místech sv ta mu p ímo konkuruje (The World Bank Institute, 2012). Možná práv pro unikátnost vlastního vývoje se každým rokem objevují v médiích analýzy postulující kolaps, p eh átí, i ochladnutí ínské ekonomiky. P esto ínská ekonomika po t i dekády stabiln roste a dlouhodob nejspíše nepohledne tlaku drasticky privatizovat její obrovské státní portfolio. Naopak m žeme pozorovat, že se ínská inteligence snaží formulovat vlastní p ístup, který je stále více reprezentován tzv. "Novou levicí" pod jmény jako je Cui Zhiyuan (崔之元), Wang Shaoguang (王绍光), Eric X. Li a v neposlední ad oficiálními ínskými zdroji protežovaný Wang Hui (汪晖). Tato intelektuální síla se stále více dostává do pop edí na úkor "Nové pravice" reprezentované Zhang Weiyingem (张维迎) vyznávajícího rakouskou školou (Leonard, 2008). Nová pravice m la zna nou sílu na národní ekonomický diskurs v pr b hu v 90. let, avšak se stále nar stající sociální nerovností a zni ující finan ní krizí na Západ se jejich vliv na agendu komunistické strany snižuje práv ve prosp ch populárn jšího kruhu kolem Wang Huie (Leonard, 2008).

Intelektuálové Nové levice obhajují " ínskou alternativu" k neoliberální tržní ekonomice, která spo ívá v roli státního plánování, zachování státních podnik a na áste ném obnovení kolektivismu. Dále zastávají umírn nou pozici íny v mezinárodní politice a snaží se zejména napravit k ivdy, s nimiž se potýká ína

²³ Kritika p íchází p edevším ze Západem prosazovaného narativu ekonomického liberalismu, jenž vychází práv od myslitel celé rakouské školy, z nichž nejd ležit jším p edstavitelem je, p edevším v p edchozí kapitole zmi ovaný, Fridrich Hayek, nebo také "filozof svobody" Ludwig von Mises (pozn. autora).

od osmdesátých let minulého století. Kivdy, které neslavně rozšířily etné sociální nerovnosti mezi poběžím a vnitrozemímíny, jakožto i mezi sociálními třídami bohatých a chudých, městem a venkovem (Leonard, 2008).

Pestože všichni ti zmínění (Cui Zhiyuan, Wang Shaoguang, Wang Hui) vycházejí převážně z marxistického učení, jsou zároveň aktivisté za lidská práva s prodemokratickými stanovisky odsuzující radikalismus a přiklánějící se ke zdrženlivému uvolnění politické moci při hledání vlastních čínských alternativ vyhovujících čínskému historickému vývoji. Západní politicko-ekonomické uspořádání považují za nevhodné pro čínskou zkušenost (Leonard, 2008). Dokonce nahlíží na Západem prosazované uspořádání jako na nedokonalé a domnívají se, že v čínském prostředí by aplikace vedla k separatismu a rozpadu číny. Proto jsou zastánci pragmatického socialistického vedení jako nejlepšího prostředí pro změnu. Nedávné události v oblasti stranických vdc při protikorupčních taženích, demokratické experimenty na lokální úrovni a pokračující úsilí o omezení tržních mechanismů naznačují, že jejich názory silně formují oficiální politiku komunistické strany číny (Leonard, 2008).

Nová levice se především snaží vysvětlit a formulovat termín prosazovaný jako *socialismus s čínskými charakteristikami* (中国特色社会主义, zhongguo tese shehuizhuyi), který se jeví jako centrální paradox souasně číny, autoritářského státu s podporou volného tržního hospodářství hlásícího se k socialismu. Cílem je vytvořit konkurenční narativ k západnímu universalismu, který je založený na tzv. „konceptu vdeckého rozvoje“ a „harmonické společnosti“ a byl vsazen do její ústavy. Tato koncepce si zakládá na přístupu, který preferuje experimentování a adopci nových reforem, pakliže existují pozorovatelné a vdecké důkazy o její prospěšnosti (Hua; Hu, 2015). Další signifikantní charakteristika čínského systému je koncepce *fragmentovaného autoritarismu*.

3.3 Koncepce Fragmentovaného autoritarismu (条条-块块法)

Za átek politiky *otevírání se sv tu* za vlády Deng Xiaopinga (邓小平) nespustil pouze reformy vycházející ze *ty modernizací*, ale došlo k podstatnému uvoln ní lokálních vlád k experimentování s r znými p ístupy v ekonomických, bezpečnostních, politických i sociálních otázkách. Decentralizace probíhala pod povrchem viditelné transformace a vedla k n emu, co nazývá Kenneth Lieberthal (1992) *fragmentovaný autoritarismus*. Tento termín se v západní literatu e stal frekventovan užívaným, a snaží se vysv tlit, že a koli je ína stále ještě komunistická zem , zna n se odlišuje od monolitického komunistického autoritá ského státu, totalitního státu, diktatury proletariátu, i státu vycházejícího z Marxismu-Leninismu. P í pohledu hluboko do vnit ních mechanism ů ínské správy se matrice moci jeví mnohem složit ější v porovnání s jinými, ist autoritativními režimy.

Jak Kenneth Lieberthal (1992) podotýká, politický systém v ín se skládá z mnoha svislých linií *tiao* (条) a horizontálních *kuai* (块). Toto rozd lení se vžilo jako specifické pojmenování samotné formy ínské decentralizace do akademického diskursu termínem *tiaotiao - kuaikuai* (条条 - 块块), jenž má za cíl zd raznit kvazi-federální správní uspo ádání v ínské lidové republice. Termín *tiao* (条) má reprezentovat horizontální uspo ádání autority skrze r zné sektory a hierarchie, kde po áte ním bodem je centrální vláda z Pekingu a *kuai* (块) odkazuje na vertikální úrove ůzemních orgán ů, tj. samosprávních celk ů na regionální nebo místní úrovni. Kenneth Lieberthal (1992), ale i další jeho následovníci jako například Andrew Merta (2005) nebo Zhenjie Yang (2013) argumentují, že v p ípad ínského systému vládnutí dochází ke konfliktu na mnoha úrovních a n kolik ástí jak uvnit komunistické strany, tak na úrovni administrativy a provin ních vlád, které sledují a prosazují vlastní zájem, jenž se v kone ném d sledku integruje do podoby celostátní politiky zvané Lieberthalem *tiaokuai jiehe* (条块结合)²⁴. *Fragmentovaný autoritarismus* dále argumentuje, že síla vládních kruh ů se graduáln rozpadá s každou nižší p íkou, kde

²⁴ Domnívám se, že fragmentovaný autoritarismus nevysv tluje nic jiného, než mé vlastní p edpoklady odvozené z teorie komplexity. Z pohledu teorie komplexity m ěme hypoteticky uvažovat nad termínem *tiaokuai jiehe* jako ekvivalentu k pojmu samoorganizace. V tomto smyslu jde o n kolik agent ů (*tiao-kuai*) komplexního systému, kte í mají rozdílnou preferenci. Synergii r zných preferencí vzniká emergen ní (nová) struktura, neboli Lieberthalem prosazovaný termín *tiaokuai jiehe*.

nejnižším bodem jsou lokální vlády, které jsou v podstatě usnášeníschopné na jakoukoli politiku navzdory centrální nebo provinční. Zásadní poznatek a specifikum čínského systému je, že toto rozpadání autority je strukturálně zakotveno a pomocí reformů zároveň podporováno.

Skrze vysvětlení státního intervencionismu, čínského intelektuálního proudu a fragmentovaného autoritarismu můžeme pochopit primární teoretický rámec politicko-správního uspořádání k uskutečnění socioekonomických experimentů v číně. Nyní se podíváme na jednotlivé experimenty s ekonomickou, sociální a ekologickou tematikou.

4. SOCIOEKONOMICKÉ EXPERIMENTY

4.1 Úvod do socioekonomických experimentů

Lokální experimenty jsou klíčovými nástroji, jak Komunistická strana Číny od úmrtí pedsedy Mao v roce 1976 provádí a testuje celou řadu odlišných reforem. Masivní transformace Číny za posledních třicet let je výsledkem skládání několika vrstev inkrementálních a nestajících politik a reforem aplikovaných pomocí *top-down/bottom-up* metody, kde vládnoucí strana provádí několik souasných probíhajících experimentů, aby mohla do budoucna pragmaticky volit co možná nejnadhší cestu ke stabilnímu růstu. Zároveň toho chce docílit bez kritického ohrožení státní integrity a vlastní vedoucí role v ní. „Učení se za pochodu“, jak bychom tuto metodu mohli nazvat, je zcela novým fenoménem v moderní době a velmi přispívá k pochopení toho, kam Čína směřuje, a co stojí za jejím poměrně velkolepým úspěchem. Transformování Číny z feudálního státu majícího problémy s negramotností do regionální mocnosti konkurující USA bylo neobyčejně rychlé. Tento vzestup Číny na pozici možného přístupu globálního hegemona se uskutečnil téměř během jediné generace.

Pokud chceme pochopit čínské předpoklady pro tvorbu institucionálních a politických inovací, a tudíž přizpůsobení se rychle měnícímu hospodářskému prostředí, nesmíme přehlédnout právě v této úlohu decentralizovaného experimentování. Tento specificky čínský politický proces, ve kterém centrální politika podporuje místní samosprávy zkoušet nové způsoby řešení aktuálních problémů dle místních charakteristik, pomáhá centrální vládě zároveň formovat i vlastní celostátní politiku. Centrální vláda před aplikováním zásadních reforem v tšinou nejprve odzkouší přibližně na lokálních samosprávách, a posléze z nich vyvodí důsledky, zda reformy uplatnit i na vyšší organizační struktury²⁵. Často proces vzniká i naopak a to vzhledem k uvolněné státní legislativě pro periferijní oblasti, čímž lokální samosprávy mají volné ruce pro experimentování a mohou vyvíjet vlastní politické nástroje. V tomto případě můžeme vládu dané experimenty sledovat a použít se z nich pro další vývoj²⁶. Tyto metody jsou

²⁵ V takovém případě mluvíme o *top-down* emergenci.

²⁶ Tenhle vývoj považuji za případ opačný, tedy *bottom-up* emergenci.

unikátní v komparaci s jinými státy a je možné, že mohou mít v budoucnosti zásadní podíl na čínské schopnosti adekvátně reagovat na nové vnější i vnitřní výzvy.

V některých kontroverzních oblastech politiky jako je například úroveň státního dohledu nad bankovníctvím, deregulace trhu, ale i omezení pro zahraniční investice, privatizování státních podniků, otevření hranic pro západní turismus atd. byly experimentální programy iniciovány s rznou prioritou a byly studovány po rzně dlouhá období, než byly plně začleněny do vnitrostátních právních předpisů. Tento boj můžeme vnímat zároveň jako generální válku mezi potěbami opakovaně esvídovat starší, konzervativní generaci čínských politiků, která brání „stará pravidla hry“. Proto se reformní kruhy snaží restrukturalizovat systém pomocí pragmatických experimentálních programů, skrze které přináší empirické výsledky k překonání odporu ze strany soupeřících politických elit (Heilmann, 2008).

Existence úspěšné a sofistikované metodiky „řízení od bodu k povrchu“ (youdian daomian, 由点到面) má zajišťovat legitimitu decentralizovaného experimentování, jež je vzdálen sporadickým a nesystematickým pokusům z období Kulturní revoluce nebo z dob Velkého skoku vpřed. Jedná se především o experimenty s cílem poskytnout větší občanskou participaci, položit platformy vedoucí k větší zodpovědnosti stranických úředníků a rozšířit pravomoc občanů i jejich rozhodování (Heilmann, 2008).

Jak jsme si v předchozích kapitolách ukázali, formální nebo neformální podpora lokálních iniciativ se stala silným politickým nástrojem k rychlé adaptaci na nové výzvy a modelové zkušenosti (dianxing jingyan, 典型经验). Tyto experimentální inkubátory jsou hlavním referenčním bodem při provádění reformů na celostátní úrovni. Empirické zkoumání v tomto případě nahrazuje ideologické a teoretické, což má pozitivní úinek na chod celého systému. Úspěšné pilotní experimenty jsou šířeny prostřednictvím rozsáhlého mediálního pokrytí a motivují medializovanými příklady ostatní samosprávné celky přicházet s novými metodami řízení. V akademické sféře se tato znalost šíří pomocí konferencí a studií, ke kterým jsou velmi často přizváni i západní experti (Heilmann, 2008).

Tato technika řízení od bodu k povrchu (*bottom-up*) dává prostor místním elitám rozvíjet modely samostatně, zatímco konečná kontrola modelových pokusů

spoívá na rozhodovací pravomoci nejvyšších stranických orgán , které se v tšinou sestavují z expert na danou oblast ²⁷.

Ú el zvolení tohoto systematického bádání v mnoha sférách politicko-správního vývoje vytvá í nové inova ní nástroje zamezující „kostnat ní“ státního aparátu a neschopnosti se efektivn reformovat a reagovat na vn jší a vnit ní zm ny. „Kostnat ní“, jenž je velmi typické práv pro autoritá ské zem , které systematicky i utla ují opozici. Sou asn tato metoda zárove áste n oslabuje hrozbu masivního povstání, které ásto vyplývá práv z neproduktivní byrokracie a nedostatku efektivních, reformních mechanism (Heilmann, 2008).

²⁷ srov. (Florini et al., 2012)

4.2 Historie, motivace a dílčí oblasti experimentování

Základ čínské experimentování v současné podobě vznikl na třetím plénu zasedání centrální komise v roce 1978 a tento souhrnný rámec nově formulované agendy LR pokračuje dodnes a poskytuje hlavní teoretické ideje a principy pro strategii strany při aplikování reform. Na začátku cesty otevírání se svetu Deng Xiaoping (邓小平) prohlásil: *"Naše snaha je něco naprosto nového, co nebylo nikdy Marxem zmíneno a nikdy nebylo prováděno našimi předchůdci ani jakoukoliv jinou socialistickou zemí. Tudíž nemáme precedenty, ze kterých bychom se mohli spolehnout. Můžeme se učit jen z našich vlastních cest... jsme součástí velkého experimentu a jedná se o něco nového, proto musíme cítit naši vlastní cestu"* (Jiang, 1997:1)²⁸.

Tedy Deng Xiaoping formuloval jako primární východisko systémové teorie čínskému socialismu nárt „konceptu vdeckého rozvoje“, který posléze vyzdvihl prezident Jiang Zemin (江泽民) během 15. Národního kongresu čínské Komunistické strany (Jiang, 1997). Avšak tato teorie získala legislativní dležitá doplnková koncepty až za vlády prezidenta Hu Jintaa (胡锦涛) a premiéra Wen Jiapaa (温家宝). epronesenou Xi Jinpingem (习近平) v roce 2008 můžeme považovat za finální odmítnutí marxistické teorie rozvoje a pochopit ji jako pokus najít flexibilnější a modernější cestu (Heath, 2014). Xi Jinping tehdy vytyčil hlavní strategické koncepty, které musí strana následovat: socialistické reformy a otevírání se svetu, socialistická ekonomika, socialistický vdecký rozvoj, socialistická politická kultura, socialistický právní systém, socialistický kulturní a ideologický progres, jedna země - dva systémy, socialistický mírový rozvoj a jedna vládnoucí strana (Heath, 2014). Tyto systémové pilíře strany poskytují len m propracovanou taxonomii, ke které se musí teoreticky vztahovat každá nová strategická koncepce. Tento referenční rámec se vyznačuje preskriptivní i deskriptivní funkcí. „Preskriptivní“ ve významu, že každý nový koncept musí obsáhnout strategické cíle strany a odvozovat se od vedoucí ideologie strany, což zpětně upevňuje referenční a legitimní pozici Komunistické strany. „Deskriptivní“ ve smyslu, že vznesení nových návrhů se vždy odehrává pod rozvážným logickým rámcem ideologie a nepřichází odjinud (Heath, 2014).

²⁸ z angl. *"... ours is an entirely new endeavor, one that was never mentioned by Marx, never undertaken by our predecessors and never attempted by any other socialist country. So there are no precedents for us to learn from, we can only learn from practice, feeling our way as we go... We are engaged in an experiment, for us, this is something new, and we have to feel our way."* (Jiang, 1997:1)

Hledání vlastní cesty rozvoje se datuje již od ústředního komunistického teoretika Luo Rongqu, který si uvědomoval, že zakladatelé Marxismu nikdy neformulovali jakoukoliv systematickou teorii rozvoje nezápadních zemí, a proto byla Komunistická strana čínsky syntetizovat vlastní teoretický model pro studování problematiky rozvoje (Gregor, 1999).

Fundamentální vlastnosti čínského přechodu v tržní globální velmoc se neliší od bývalých sovětských republik a východní Evropy pouze v rychlosti prováděných reforem. Spíše se čínská cesta liší institucionálním experimentováním, má interní logiku i dle kladném zvažování jednotlivých kroků k dosažení stability a harmonického rozvoje a nebyla tak ohrožena autorita a ústřední role strany (tzv. pragmatický přístup). Komunistická strana za posledních třicet let postupně rozvíjí vlastní model *socialismu s čínskými charakteristikami* právě kvůli respektu k reformám samotným, jelikož je toho přesvědčen, že nepromyšlené reformy mohou vést znovu k tak závažným politickým incidentům, jako byly protesty v roce 1989. Zastánci progresivních reforem, tržní ekonomiky a Nové levice velmi opatrně přistupují k jednotlivým systémovým změnám zejména proto, aby se nevyskytla možnost návratu k tvrdému, konzervativnímu jádru komunistické ideologie (Ming, Zhao, Wang, Zhang, Luo, 1993).

První experimenty v kontinentální Číně s alternativními přístupy můžeme pozorovat v počátcích formování pozemkové reformy, která byla prováděna Mao Zedongem v Jinggangshan (井冈山) a Deng Zihuiem (邓子恢) v Minxi (闽西) v roce 1928. Tyto experimenty představují praktickou zkušenost pro pozdější komunistickou agendu v roce 1949. Nedávný výzkum čínskými historiky, který podrobně mapuje vzpomínky stranických kádrů zapojených do pozemkové reformy, naznačuje, že Deng Zihui, nikoliv Mao, byl prvním, který začal se specifickým postupem čínského řízeného experimentování. Deng Zihui vytvořil pravděpodobně v Minxi první známou „modelovou vesnici“ (Heilmann, 2008).

Vzhledem k probíhajícím bojům a vojenským hrozbám v sousedství vesnice Jinggangshan byly první pokusy Mao na přerozdělení půdy velmi omezeny co do rozlohy a času probíhajícího experimentu. Oblast Minxi pod vedením Deng Zihui poskytl více příležitostí a potřebného času pro systematické reformy a zdokonalování procesu ve vesnici. Deng Zihui vynaložil značné úsilí, aby vyvinul nové politiky od úplného dna a orientoval se na nepřetržitou konzultaci s místním obyvatelstvem,

diskutoval své návrhy týkající se praktických opatření s rolníky a vyhrazoval se proti rozhodnutím vzhledem k politické nepodpojatosti stranických orgánů. V roce 1930 byly úspěchy v Minxi široce zdokumentovány v komunistických publikacích a sloužily jako důležitý podklad pro politiku uplatňovanou v sovětské Jiangxi od roku 1931 do roku 1934. Navíc byly metody z Minxi později shrnuty v oficiálních zprávách ze zasedání v Yan'anu (延安) únoru roku 1943 (Heilmann, 2008).

Období čínské komunistické vlády bylo velmi specifické a již od samotného počátku se strana vedená Maem odchylovala od typicky komunistických zemí, které především sledovaly ideologický diskurz v Sovětském svazu. Ovšem je to především komunistická čína, která se i přes postupný rozpad socialistického bloku v poslední dekádě druhého tisíciletí, udržela stále u moci. Můžeme spekulovat, co by se stalo, pokud by došlo v číně k úspěšnému svržení Komunistické strany. Cesta k tržnímu hospodářství probíhá v obou zemích a rozdíl mezi výsledky ruského a čínskému přechodu je obrovský. Čínská ekonomika roste ohromným tempem od začátku reform, zatímco ta ruská má za sebou mnoho krizových období, která se teprve nedávno stabilizovala. Vývoj posledních několika let při ukrajinské krizi nasvědčuje, že tato stabilizace netrvala příliš dlouho.

V období 1949-1978 za zmínku určitě stojí také neslavné až katastrofické experimenty Mao Zedonga v podobě Velké skoku vpřed nebo Kulturní revoluce, které podle množství a rozsahem utrpení obyvatelstva nemají ve své době (Dikötter, 2010). Od roku 1978 se již experimentuje s větší obětí a s úzkým vymezením na dílčí oblasti. Metody a typy experimentů se mění podle nejasného klíče a jde o komplexní problematiku, která se těžko predikuje, i analyzuje. Dynamika mezi lokálními experimenty a odezvou z centra se mění s typem inovace. Jak jsme si ukázali v minulých kapitolách, proces reform bývá spontánní a nečekaný, proto někdy inovace od lokálních vlád souvisí a doplňují agendu přicházející z Peking, někdy se ovšem s centrálně prosazovanými zájmy hrubě kryjí²⁹. Čínský stranický systém se každopádem aktivně snaží předejít kolapsu, stagnaci, nebo podemlání jeho autority (Florini et al., 2012). Nelze určit, nakolik tyto komplexní faktory mohou dospět do radikálnější proměny vedení ve střednědobém horizontu. Zjevná je pouze snaha strany jít po úzké stezce mezi reformací a upevněním moci, kde na jednu stranu iniciuje radikální

²⁹ Srov. Kenneth Lieberthal (1992)

reformní kroky, ale zároveň se stále snaží uchovat nedotknutelnost legitimacy vlády jedné strany.

Experimenty na lokální úrovni jednoznačně vzdorují obecně představené autoritě státu. Kde většina experimentů je naopak cílena na urychlení a zefektivnění úřední správy, transparentnosti a posílení právního státu (Heilmann, 2008). Do těchto experimentů patří i státně řízené NGOs (non-governmental organizations), které západní experti v kontextu číny spíše nazývají GONGOS (A government organized non-governmental organization). V případě GONGOS se komunistická strana snaží zjistit na zpusob, jak vytvořit nestátní organizace, které by monitorovaly sociální otázky a staly se komplementem proti slabé kontrole zkorumpovaných a špatně vedených úřadů. Přesto nesmí být tyto organizace zcela nezávislé v západním stylu, aby jejich kritika nezašla příliš daleko, například kladné kritice samotného státního řízení (Florini et al., 2012). Další metodou jsou semi-konkurenční volby probíhající od malých měst až k vrcholu mocenských struktur³⁰. Dále existují různé ekonomické experimenty, za které můžeme považovat značnou část čínského ekonomického uspořádání: od vesnic vlastních továren (TVEs - Township and Village Enterprises; čínsky xiangzhen qiye, 乡镇企业), státních a polo-státních podniků (SOEs - State-Owned Enterprises; čínsky gouyou qiye, 国有企业), komunitního hospodářství (vesnice Nanjie nebo „milionářské“ město Huaxi), až po notoricky známé speciální ekonomické zóny (SEZs - special economic zones; čínsky jingji tequ 经济特区). V neposlední řadě jsou to také experimenty v oblasti transparency, práva na informace a zodpovědnosti vlády občanům (Florini et al., 2012).

Historicky byl politický systém číny vždy považován za monolitický, pokud se bavíme o kontrole a rovnováze, tj. zodpovídání se občanům v procesu vládnutí³¹. Jistou

³⁰ V případě popisování čínských voleb se užívá anglického pojmu "*semi-competitive*", který jsem se rozhodl volně přeložit jako semi-konkurenční volby. Semi-konkurenční se nazývají vzhledem k tomu, že v tšínou mají občané možnost volit mezi různými kandidáty, z nichž převážná část jsou straníci komunisté, přestože zastávají různé stanoviska, například raz na ekologii nebo na určité komunitní projekty. V omezených případech probíhají volby i s nezávislými kandidáty jako známé případy z Buyunu nebo Wukanu. Iniciativa vyhlášovat v provinciích, prefekturách, městech a vesnicích narostá od roku 1995 (Hairong, 2010).

³¹ Volný překlad autora z angl. "*checks and balances*".

formu demokratizování ale pozorujeme i uvnitř komunistické strany, kdy parlamentní platforma v podobě *Všečínského shromáždění lidových zástupců* již není pouhým setkáním řízených „loutek“, ale dochází zde ke střetům a opozičním názorům k politickým směrnicím v rámci Ústředního výboru komunistické strany. Například v roce 1992 se celá třetina zasedajících rozhodla nezúastnit hlasování nebo dokonce volit proti konstrukci Tí soutěsek navzdory doporučení Ústředního výboru a Státní rady tak jednohlasně uinit. V tomto konkrétním případě, který byl hlavní vizitkou tehdejší vládní garnitury, se tak jednalo o do té doby bezprecedentní formu opozice (Florini et al., 2012).

Souasně můžeme sledovat i pozvolný průběh uvolňování soudní moci od státní. Před rokem 1980 byla většina soudců rekrutována z demobilizovaných armádních důstojníků, kteří neměli jakékoliv formální právní vzdělání a rozhodovali čistě na bázi vlastního úsudku v těsnou blízkost pramenícího ze stranicky vštěpovaných politických a ideologických kritérií (Florini et al., 2012). Změna nastává právě od roku 1980, kdy se postupně dostávají do úřadu již profesionální soudci obeznámeni nejen s čínským systémem práva, ale i s tím, jak se jedná i o advokáty studované v zahraničí. Dnešní čínští advokáti jsou již nezávislí profesionálové, jejichž reputace standardně závisí na jejich kapacitě a schopnosti chránit vlastní klienty (Xin et al., 2001). V roce 1990 byl schválen soubor právních předpisů *Xingzheng susong fa* (行政诉讼法), který dává možnost občanům žalovat stát (Lin, 1996). Ann Florini (2012) v knize *China Experiments: From Local Innovations to National Reform* tvrdí, že proces schvalování jednotlivých položek tohoto zákonného aktu byl dlouhý proces, který ve finále nemusel mít jakýkoliv reálný dopad vzhledem k tomu, že občané těžko po letech útlaku najdou odhodlaní rozhodnout se stát doopravdy žalovat. Každopádně podle dostupných zdrojů Florini (2012:18-19) nakonec téma uzavírá, že opak je pravdou a k roku 2009 bylo zaznamenáno až 120 000 takových případů, z nichž 30% vyhráli žalující občané.

Tento vývoj pouze potvrzuje odklonění se z ideologického rámce Maových myšlenek směrem k důrazu na *socialismus s čínskými charakteristikami*, který má ze své podstaty za úkol se neustále vyvíjet, aby byl zajištěn ekonomický růst a sociální stabilita. Přesto je nutné předznamenat, že přes všechny nové praktiky, struktury, zákony a hodnoty, které nyní představují čínskou politickou evoluci, se jen o něco méně hluboko do společnosti, převážná část těchto nových metod občanské participace je stále primitivní a slabá (Florini et al., 2012). V případě

krizových situacích bychom měli předpokládat, že se čínské vedení stejně tak dokáže velmi rychle vrátit k silným represivním mechanismům, jak tomu bylo během první fáze dle jiných komunistického vládnutí v Číně.

5. P ÍKLADY VYBRANÝCH SOCIOEKONOMICKÝCH EXPERIMENT

V této ásti jsem se rozhodl podrobn ji v novat vybraným socioekonomickým experiment m. V eských ani anglických akademických zdrojích doposud neexistuje žádná publikace kompilující i t eba jen stru n rozli né ínské socioekonomické experimenty. A koli se tématu odd len a sporadicky v nují i ínští akademici, v tšinou odkazují na ínské zdroje, které je tém nemožné vyhledat. Tato situaci mi znemožnila hlubší rozpracování tématu. Jediná publikace, která se dojisté míry pokouší nastínit probíhající experimenty je od autor Florini, Hairong a Tai *China Experiments: From local innovations to national reform*, na kterou odkazují za p edpokladu hlubšího zájmu o ínské socioekonomické inovace. Tato publikace se nicmén zam uje na marginální inovace, tj. konkrétn na míru efektivnosti zavád ní systém OGI (open-government information), které poskytují ob an m možnost dožadovat se po vládních ú adech konkrétní informace nebo inovací typu "Supermarket government", která sdružuje všechny vládní instituce k p íslušné provincii, okresu, i m stu na jednom míst ³². Kniha se dále v nuje problematice NGOs a GONGOs v ín a jiným ob anským iniciativám v oblasti práva, HIV, ekologie a sociálního zabezpe ení, které jsou pro centrální vládu velmi kontroverzní, jelikož zde hrozí politická subverze, respektive se poprvé v historii íny za ínají vyvíjet ob anská sdružení kritizující z ob anské platformy systém vládní správy ³³.

Pro ínskou komunistickou vládu je tudíž velmi choulostivé balancovat mezi pot ebou vyvíjet více transparentní a efektivní ízení, ale zároveň zajistit, aby nebyla kritizována samotná legitimnost a organiza ní struktura p ímo odvozená z vlády jediné strany. Kniha *China Experiments: From local innovations to national reform* experimenty s demokracií (krom experimentu v Buyun) nijak význam ji nepokrývá,

³² D íve byly m tské ú ady územn roztrženy, nyní se za ínají koncentrovat na jednom míst dané územní správy, což umož uje ob an m v orientaci a informování, jaké služby jim stát m že nabídnout (Florini et al., 2012).

³³ Hlavn se jedná do ur ité míry o opozi ní uskupení, by ke konkrétní problematice jako t eba HIV, po ád lze usuzovat, že tyto ob anské platformy jsou vhodným podhoubím pro vznik organizované opozice (pozn. autora).

a kůli se velmi detailně v ní je mluví o Shenzhen, u níž rozebírá jednotlivá legislativní specifika v oblasti transparentnosti, řízení a demokratizačních inovací.

Dále se v ní je dle socioekonomických experimentů kniha *What does China think?* od Marka Leonarda, který se především úzce specializuje na monitorování intelektuálního diskurzu kontinentální Číny, rozebírá stanoviska Nové levice a projekty probíhající pod jejím patronátem, tj. například experimenty s deliberativní demokracií v okrese Zeguo a demokratické inovace v provincii Chongqing. Tímto experimentům se podrobněji v ní je v další kapitole i tato práce.

Do širšího výběru socioekonomických experimentů byly v této práci také zahrnuty ekonomické experimenty v Huaxi a Nanjie, které svou unikátností upoutaly mezinárodní pozornost. V těchto konkrétních případech jde o specificky čínské experimenty z ekonomické oblasti, ale i sociální oblasti³⁴. Vyznačují se ojedinělým spojením marxismu a tržního kapitalismu. Kvůli absenci primární literatury na dané téma, vycházím, například v mém popisu jednotlivých experimentů, pouze ze sekundárních zdrojů, proto kvalita této části je nižší než kapitoly předchozí. Ke zcela objektivnímu zpracování těchto (ale i jiných) ekonomických experimentů stále chybí rozsáhlejší zdroje. Hodnotové soudy o úspěchu nebo neúspěchu experimentů jsou proto značně komplikované. Ukážeme si, že západní akademický diskurs je velmi skeptický v ohledu na pravdivost čínskými zdroji prořezávaných modelových socialistických vesnic, jelikož čínská vláda brání jejich nezávislému a odbornému zkoumání (Feng, Yang, 2013).

U experimentů s demokracií se v práci zaměřuji například na města Buyun, Zeguo a Chongqing, nebo k těmto experimentům existuje dostatek kvalitních zdrojů, vzhledem k úloze západních akademiků, novinářů a pozorovatelů i jejich provádění (s výjimkou voleb v Buyunu). V poslední části této kapitoly je popsán ekologický projekt v Dongtanu, jelikož se z principu opírá o vládní inovaci, která má za cíl vytvořit

³⁴ adím je i do sociálních jako modelové ukázky termínu „socioekonomický experiment“, nebo se zde kombinuje komunitivní, respektive kolektivní forma kapitalismus, která zasahuje do samotné struktury a chodu vesnice. Proto nelze o těchto experimentech pojednávat jen jako o ekonomických experimentech.

uvnitřní tzv. zelená města, která mají co nejmenší produkci emisí³⁵. Na kolik úspěšná je čínská vláda s realizováním těchto experimentů je diskutabilní a v níže se jim podrobněji podíváme v příslušných nadpisy kapitol.

³⁵ Konkrétně kromě Dongtanu existuje i projekt obcí rozmístěných na Tianjinské ekologické město, o kterém se můžete dozvědět více na vlastní webové stránce projektu v angličtině. Dostupné zde: <http://www.tianjinecocity.gov.sg/>

5.1 Ekonomické experimenty

5.1.1 Nanjie (南街村)

Případ Nanjie názorně zobrazuje ideologickou kolizi uvnitř strany a především střet idejí mezi samotnými členy komunistické strany. Město Nanjie bylo povýšeno vlivným konzervativním křídlem komunistického vedení na modelovou vesnici komunistických a komunitních ideálů. O Nanjie se především psalo v průběhu devadesátých let v kontrastu s kapitalistickými SEZ (Special Economic Zones) ležících na východním pobřeží (Fitzgerald, 2003). Spolu s přílivem investic do SEZ začaly převládat zahraniční ekonomické vlivy. Konzervativní komunistické vedení uvnitř strany se s poukazováním na úspěchy vesnice Nanjie snažilo vytvořit fiktivní alternativu, která staví na tradičních komunistických ideálech, a tak prokázat stále pokračující životaschopnost kolektivní soudržnosti v číně (Fitzgerald, 2003). Jinými slovy dokázat zbytku světa, že čína má vlastní cestu kapitalistického rozvoje odlišnou od cesty západní. Zároveň je třeba porozumět kontextu období transformující se číny na tržní společnost, kdy oficiální podpora kapitalistických myšlenek po smrti Mao Zedonga přispěla k pokračování rozpadu tradiční vesnice. Vesnice byly v předchozích obdobích budovány na bázi přezastatovaných, kolektivních podniků, družstev a spolků, proto je přímým následkem směrní k tržní ekonomice tvrdá zásahla komercializace ekonomiky. Obec v rurální oblasti s obdobím transformace poží nestabilitu, sociální nejistotu, riziko nezastatovanosti a rozsáhlá ekonomická migrace do měst a na východ. Nanjie se od tohoto společného scénáře rurálních oblastí významně odlišovalo. Vedení vesnice nabízelo rozsáhlé sociální jistoty v podobě hmotného zabezpečení, dobrých životních podmínek a bezplatného přístupu ve vzdělání a zdravotnictví (Fitzgerald, 2003).

V Nanjie žije zhruba 3200 obyvatel. V rámci kolektivního systému sociální péče dostal každý občan stejný byt vybavený identickým zbožím za účelem dosažení egalitářského soužití. Součástí systému je vysoké zdanění, ovšem za odvádění daní dostává každý občan 14 bezplatných výhod, které v sobě zahrnují bezplatné vzdělání dostupnou zdravotní péči, bydlení, elektřinu, životní pojištění a celou řadu potravin za zvýhodněné ceny jako je mouka, vejce nebo olej (Poole, 1998). Dosáhnout na všechny výhody není avšak jednoduché. Poole (1998) v deníku *The Independent* píše, že se rodinné výsady snižují, jestliže rodina ztrácí své body ve vesnickém hodnocení.

Toto 10 bodové hodnocení je údajně odvozeno od maoistických zásad šetrného bydlení, hygieny a nesobeckých skutků (Poole, 1998)³⁶.

V tradici atmosféry Kulturní revoluce je odkaz na předsedy Maa všude ve vesnici znát. Vedení napří vesnicí proklamuje, že Mao by byl pyšný na Nanjie a jejich zrealizování myšlenek rovnostářství (Poole, 1998). Kriminalita podle vedení msta vymizela na několik desítek mil od vesnice a stejně tak v okolí neexistuje nezaměstnanost a žádné neplánované potřeby. Sátky jsou prováděny ve skupinovém obvodu každého 1. ledna a po vzoru Maových myšlenek je i otevřená společná a bezplatná jídelna pro všechny vesnické členy komunistické strany. Nechybí ani volné skupinové zájezdy organizované pro nejlepší pracovníky (Poole, 1998).

Přestože mýtus „zázračné vesnice“ Nanjie dále v čínské propagandě přežívá, experti z Hongkongu a Taiwanu situaci ve vesnici v nedávné studii tvrdě kritizovali. Feng a Yang (2013) si všímají, že Nanjie dostávalo předně velmi rozsáhlou kapitálovou podporu od státem vlastněných podniků, prostřednictvím kterých si mělo vedení Nanjie dovolit platit občanům nadstandardní sociální výhody. Dále argumentují, že bombastický ekonomický růst vesnice byl založen na akumulaci místních pracovních zdrojů a rekolktivizaci a nebyl způsoben nikterak výjimečným hospodařením vesnice (Feng, Yang, 2013). Po oficiální návštěvě Nanjie vlivným komunistickým politikem Qiaem Shi (乔石) v roce 1989, která byla široce mediálně pokryta v čínských státních médiích, se začaly státem vlastněné banky předhánět v nabízení výhodnějších podmínek. Banky si po zájmu vysokých oficiálních představitelů vesnici Nanjie vykalkulovaly, že vedení strany bude pravděpodobně široce podporovat a financovat tento socialistický model, tudíž existuje velmi malý risk upadnutí vesnice do insolvence. V následujícím roce zveřejnilo vedení Nanjie svůj „Strategický plán pro budování malé zóny komunismu“ (Jianshe gongchan zhuyi xiao shequ zhanlüe guihua, 建设共产主义小社区战略规划). Feng a Yang (2013) se zmíní, že po přípravách implementace tohoto strategického plánu přišlo několik čínských bank s nabídkou plné kapitálové úasti na projektu.

³⁶ Se zmínkou o desetibodovém systému jsem se setkal pouze u Poole (1998). Ostatní zdroje se o takovém bodování nezmiňují. Fitzgerald (2003) uvádí, že výhody nejsou automatické a vyplývají z odměn za dobré chování, ale že jde konkrétně o desetibodový systém, tvrdí pouze Teresa Poole (1998) v deníku *The Independent*.

Feng a Yang (2013: 49-50) se snaží v jejich studii o Nanjie dokázat, že empirická podpora pro argument "Nové levice", že Nanjie je živoucí příklad úspěšné rovnostářské ekonomie, je mylná a nebezpečná. Autoři jsou především skeptici o pokusu vrátit maoistické myšlenky zpět do praxe, ale hlavně ukazují na propast mezi tím, co je prohlašováno a tím, co reálně existuje. Ze získaných dat Feng a Yang (2013) dokazují, že vesnice Nanjie není ničím jiným než refinancovaným subjektem a udržovaným mýtem konzervativními členy komunistické strany. Dluhy této vesnice autoři odhadují na 1,7 mld. RMB (Feng, Yang, 2013).

5.1.2 Huaxi (华西村)

V roce 1992 čínský premiér Li Peng navštívil vesnici Huaxi a údajně prohlásil, že tohle je to místo, kde spojuje všechna nadjevenkovských oblastí (Flagg, 2011). Huaxi se mezinárodně považuje za unikátní model komunitního hospodářství. Vesnice nastavuje standard hospodářského a občanského vývoje na všechny ostatní čínské agrární společnosti. V roce 2013 zemřel Wu Renbao, tajemník vesnice Huaxi v provincii Jiangsu, který má zásluhu na proměně opuštěné zemědělské komunity v jedno z nejbohatších míst země (Aredy, 2013). Po celém světě se tomuto "milionářskému městu" dostalo mnohem větší pozornosti, než kterémukoli jinému čínskému experimentu.

Západní i čínská média líčí život v Huaxi jako „utopistický a idylický“, přesto při hlubší analýze dostupných zdrojů zjistíme, že se Huaxi nijak neodlišuje od klasických akciových společností. Páteř tvoří 2 000 registrovaných obyvatel, tj. majitelé *hukou* k dané obci, jejichž rodiny byly zde usazeny do roku 1950. Od roku 1950 se nové občanství v Huaxi získává pouze přidruženým manželským svátkem (Willett, 2013). Povodní obyvatelé a potomci této modelové socialistické vesnice mají nárok na mimořádné vybavení a elektroniku, včetně bezplatného zdravotnictví a školství. Součástí programu jsou i luxusní domy, auta, a nejméně 250.000 dolarů na jejich bankovních účtech (Willett, 2013). Pozornost celého světa si vesnice také zasloužila replikami Sochy svobody u Arc de Triomphe a v mnohých kopiích ostatních světových památek uprostřed města postaveném Světovém parku (huaxiang shijiegongyuan, 花乡世界公园)

Všichni nov příchozí obyvatelé, kteří nejsou považováni za registrované obyvatele, na poskytované benefity dosáhnout ovšem nemohou. Tyto elitní zhruba 2 000 obyvatel spravuje zemi ve pozici jednatelů, kde většina průmyslové základny vesnice byla vystavena na bázi akciových společností, v nichž mají občané rovnomé podíly na zisku. Manažéři a zaměstnanci jsou ziskové většiny pouze migrující pracovníci bez příslušného hukou. Navíc platí, že pokud příchozí obyvatelé Huaxi opustí, definitivně ztratí všechno vlastní bohatství (Flagg, 2011).

Huaxi bylo popsáno v domácích médiích jako oblast naplňující komunistické ideály nebo rovnou jako utopický „ráj na zemi“ (天堂) (Renmin Ribao, 2011). Zatímco jeho registrovaní obyvatelé jsou nepochybně nominálně bohatší než jakékoliv jiné komunity v číně, mají méně času a svobody utrácet své peníze. Bary a restaurace jsou zavazované před desátou hodinou večerní, v okolí nejsou žádná zábavní střediska a chybí prostory pro volnočasové aktivity. Pracovní režim je nastaven místní legislativou na sedm dní v týdnu. Dále 80 % občanů získaných ročních bonusů a 95% zisků z dividend, které z provozu vesnických továren podílníci inkasují, musí být ze zákona reinvestovány zpět v obci (Watts, 2005). Všechny tyto poznatky se podstatně liší od vládní propagandy, která opakovaně živí mýtus "nejbohatší vesnice a ráje na zemi"³⁷.

5.1.3 Shenzhen (深圳)

Při uvádění Shenzhenu mezi ekonomické experimenty musíme mít na paměti, že nejde o tak zásadní čínskou inovaci, která by vycházela z nových ekonomických principů. Přesto se ale Shenzhen stal modelovou vesnicí nejen pro Čínu, ale pro celý rozvojový svět, ale v nichž kterých případech i ten západní³⁸. Při sledování postupného rozšiřování speciálních ekonomických zón ve vnější i vnitřní Číně musíme mít na paměti právě experimentální přístup centrální vlády, která nejprve vytvořila malý vzorek prvních šesti zón, které několik let vyhodnocovala. Šlo o zásadní narušení dosud následované maoistické linie, proto se vedení strany rozhodlo dle myšlenky zvážit možné

³⁷ Srov. <http://www.chinahuaxicun.com/main.htm>

³⁸ Existují stovky publikací zabývajících se aplikováním čínského modelu SEZ na místa v Brazílii, Indii, Africe, ale třeba i v Maarsku, Polsku nebo Japonsku. Shenzhen se stal ukázkou čínského ekonomického zázraku a tudíž inspiroval další země v pokusech simulovat obdobný rozvojový model (Farole, Akinci, 2011).

dopady a rizika, kterou s sebou má, že politika otevírání se světu přinesla. Metoda územně selektivních opatření, v tomto případě ekonomických zón, je typickou ukázkou, jak se víceméně lokální experimenty na malých pobřežních vesnicích, staly celostátně prosazovanou politicko-ekonomickou agendou. Názorně zde tedy vidíme, že jakmile se určitá koncepce čínské ústřední vlády jeví jako prospěšná, neváhá ji aplikovat ve velmi krátkém časovém horizontu na více oblastí³⁹.

Rok 1992 se považuje za mezník v evoluci Šenženu. Bylo to na jaře roku 1992, kdy Deng Xiaoping pronesl důrazné poznámky k potvrzení významu SEZ a také vyslal prostřednictvím médií jasnou zprávu pro zbytek číny, že ekonomická transformace a otevřená politika musí rozhodně pokračovat. Tato návštěva Denga zprostředkovala přívliv přímých zahraničních investic do budoucích projektů vnitřně Šenženu, které vzrostly jen ze strany amerických investorů z 250 milionů dolarů v roce 1992 na 497 milionů dolarů v roce 1993. Tyto ukazatele byly historické vrcholy pro relativně mladé město, jenž se snažilo podnícovat FDI od samého počátku svého vzniku (Farole, Akinci, 2011).

Šenžhen byl vybrán jako jedna z prvních SEZ především z důvodu jeho výhodné polohy kousek od tehdejšího britského území - Hongkongu. V roce 1975 měl Hongkong srovnatelné HDP s celou kontinentální čínou a vzhledem ke kulturní a jazykové blízkosti zvolilo vedení strany strategii nalákat Hongkongské investice právě do Šenženu, který jim mohl výměnou za přítok investic nabídnout daňové úlevy a extrémně levnou pracovní sílu. Symbióza, jež vznikla v kooperaci Hongkong - Šenžhen umožnila Hongkongu se transformovat z především průmyslové produkce na služby v oblasti financí, bankovníctví a logistiky (Horálek, Ptáček, 2013). Šenžhen je často přezdívaný jako "čínský Singapur". Tuto přezdívku nezískal pouze z ekonomického hlediska, ale také pro drakonická opatření co se týče čistoty ulic a sebemenších prohřešků, které se v Šenženu velmi tvrdě trestají (Horálek, Ptáček, 2013).

Lze konstatovat, že se Šenžhen stal neočekávaným produktem číny ještě během doby čínské izolace a rigidně centrálně plánované ekonomiky. Ohromná

³⁹ Analogický vývoj uvádím později u případu s deliberativní demokracií a to kdy vláda po zkušenosti z experimentu v Zeguo aplikovala po pár letech její východiska do správní politiky provincie Chongqing (str. 57-62).

rozsáhlost urbanizačního boomu je úchvatná ve srovnání s ospalým rytmem statistik evropských měst. Shenzhen vyniká mnohými specifiky. Například mírou mladé populace, kdy průměrný věk Shenzhenu je kolem třiceti let, dále populace neroste lineárně, ale exponenciálně, průměrný nárost HDP se po dlouhou dobu pohyboval okolo 30% ročně. Jeho urychlený vzestup mu přinesl přezdívku „město postaveného přes noc“ (Ratti, 2013) ⁴⁰.

Po níže velikostí populace pouhých 30.000 lidí v roce 1979, se v Shenzhenu zvýšil počet obyvatel k roku 2011 na 9,3 milion, z nichž bylo oficiálně registrováno pouze 3 miliony domácností neboli *hukou*, tj. označení, která udávají jen o domácnosti trvalý pobyt (SSIB, 2011). S ohledem na složité definice městského obyvatelstva v číně, existuje mnoho rozdílných odhadů skutečné výši populace (Ratti, 2013).

⁴⁰ z angl. „*overnight city*“, kam přidává Ratti (2013) například město Dubaj.

5.1.4 Shrnutí experimentů v Nanjii, Huaxi a Shenzhenu

Popularizované utopie v podobě Nanjii a Huaxi nejsou západní pozorovatelé schopni skutečně analyticky shrnout a kriticky zhodnotit, jelikož doposud nejsou poskytnuty relevantní data a údaje. Většina informací o těchto experimentech pochází pouze z čínských propagandistických kanálů, odkud nekriticky senzacionalizují zprávy o „jiné formě kapitalismu“ a přetiskují je v světová média. Můžeme konstatovat, že oba experimenty jsou nepochybně specificky čínské a můžeme je zařadit do formálního rámce konceptu *socialismu s čínskými specifiky*. V obou případech se jedná o unikátní čínskou cestu ve snaze skloubit dohromady prvky z maoistického komunismu a liberálního kapitalismu. Proklamovaný úspěch je však velmi nejistý vzhledem k tomu, že širší světová veřejnost nemá jistotu, že se nejedná pouze o státně dotované ideologické dobrodružství, které nemá ekonomické opodstatnění v reálné ekonomice, tj. jedná se o investici do bubliny, jak varují ve své studii o Nanjii autoři Feng a Yang (2013). V důsledku striktních opatření ve městech Huaxi i Nanjii, které oddělují původní obyvatelé od těchto ekonomicky migrujících, zde vzniká třída proletariátu, pro kterou platí stejná nízká sociální jistota jako pro řádky v ostatních částech země, tudíž o nich nelze mluvit jako o „místech milionářů“.

Pokud by se jednalo o revoluci, novou formu kapitalismu, která indikuje alternativu k stávajícím tržním procesům, jistě by centrální vláda neváhala uvolnit více publikací a konkrétních studií na dané téma. Ve skutečnosti západní novináři se jen velmi zřídka dostanou do těchto oblastí a navíc, jak se zmíňuje Willett (2013), obyvatelé odmítají promlouvat do médií, což může být iniciováno přímým příkazem od vyšších autorit. Jistě je logické předpokládat, že pakliže by experimenty měly být doopravdy předbrazem socialistických utopií, měla by mnohem asertivněji vyzdvihovala vlastní úspěchy. Restrikce vlády na nezávislé zkoumání těchto experimentů na vhodnosti nepidají.

Důležitá místa Shenzhen v socioekonomických experimentech jako příkladu horizontální emergence a následné zavedení nových poznatků do samoorganizačního procesu celého systému, jsem již zmínil v příslušné kapitole. Kniha *China Experiments: From local innovations to national reform* uvádí další podstatné politické inovace, které se iniciují uvnitř Shenzhenu. Lze konstatovat, že Shenzhenu bude do budoucna příslušet

status experimentálního státu, kde bude centrální vláda testovat různé formy politiky. Momentálně se jedná především o různé formy programů na sledování korupce uvnitř vlády a emancipace obyvatelstva při kritizování vládnoucích struktur (Florini, et al, 2012).

K ekonomickým experimentům je vhodné zmínit, že mnoho západních akademiků, investorů a představitelů vlád očekávalo, že se zaváděním tržních mechanismů v číně začne odznamenávat postupný trend k demokratizaci a zároveň, že bude čínský vládnoucí aparát postupně odcházet od metody centrálního plánování a nechá volně pracovat tzv. "neviditelnou rukou trhu" fungující v rámci globální dynamiky orientované k neoliberalnímu univerzalismu (Wang, Coase, 2012). Některí akademici tento trend analyzovali v případě státu východní a střední Evropy a domnívali se, že k němu brzy dojde i v číně (Thomas, 1998). Tato perspektiva vychází ze zásadní role tržních sil v tvarování politického vývoje a politické ekonomie státu. Nejvýznamnější krizí v otázce legitimity vedoucí role jedné strany byla masivní demonstrace na náměstí Tian'anmen v roce 1989, ale překvapivě ani ta nevedla k zanevření vládnoucí strany na pokračující reformy a nezpůsobila větší změny v politicko-ekonomickém vývoji země. Naopak se čína snaží iniciovat různé hybridní verze státního kapitalismu a demokracie při zachování legitimity jedné strany (Wang, Coase, 2012). Více se problematice demokratizačních procesů uvnitř číny, které takto navazují na ekonomické, věnuje v následující kapitole.

5.2 Demokratické experimenty

Za začátky demokratických experimentů můžeme považovat rok 1987 po prosazení legislativy Peng Zhena (彭真), předsedy stálého výboru Všečínského lidového shromáždění, který připravil cestu pro průchod prozatímního ústavního zákona, který stanoví práva, povinnosti a postupy vesnických výborů. Peng zdůraznil výhody, kterými se provádí přímá demokracie na místní úrovni prostřednictvím lidové samosprávy. Díky tomu došlo k prvním semi-konkurenčním volbám na čínském venkově (Gannett, 2009). V březnu roku 1998 nově zvolený premiér Zhu Rongji slíbil, že čína bude postupně oslabovat roli centrální vlády. Na Západ tím vytvořil senzaci a diskuzi o procesech vedoucích k demokratické číně (NY Times, 1998).

Domnívám se, že nejspeciﬁtější je prostorové rozložení semi-konkurenčních volebních experimentů, které se odchyľuje od očekávání odvozeného z obecné teorie o vývoji demokratických institucí a iniciačních demokratizačních aktivit, nebo se předpokládá, že demokracie je téměř vždy provozována a úspěšná v urbanizované, kosmopolitní a ekonomicky vyspělejší společnosti, kde nátlak pro poskytnutí volebních pravomocí vychází ze stádních tížd společnosti (Rejai, 1994:164-167). V případě číny se jedná o opačný fenomén. Demokracie se vyvíjí v nejmenších jednotkách politického uspořádání a první náznaky demokratických voleb můžeme sledovat ve vesnicích a okresech západních, relativně zaostalých provinciích, načež vyspělejší oblasti jsou centrální vládou sledovány. Lze předpokládat, že v hospodářsky méně rozvinutých regionech a v izolovaných rurálních oblastech jsou občané citlivější na snahy místních orgánů extrahovat z nich zdroje a často je jednoduché označit konkrétní osoby za přivodce problémů a symboly korupce, což ve větších městech a ve vysokých politických orgánech již tak úplně nejde.

Ann Florini a Hairong Lai (2012) několikrát zmíní, že data k předešlému patří o probíhajících semi-konkurenčních volbách je náročné kompilovat, protože existují jen nezveřejněné interní stranické spisy, které není možné nezávislými pozorovateli získat. Odhadované počty, které autoři v knize *China Experiments: From local innovations to national reform* uvádí, jsou (Florini. et al, 2012:66):

- Mezi roky 2004-2009 došlo k 13 volbám na *okresní* úrovni z toho převážně v provinciích Jiangsu a Hubei

- Mezi roky 1995-2009 došlo k zhruba 2000 volbám ve městech a to především v provinciích Sichuan, Yunnan, Hubei a Jiangsu
- Mezi roky 1980-2009 došlo k zhruba 240 000 volbám na úrovni vesnic a to ve všech provinciích bez rozdílu, s výjimkou Sichuanu, kde bylo situováno necelých 40 % voleb z celkového počtu.

První semi-konkurenční volby, které se uskutečnily po prosazení legislativy od Peng Zhena, byly stále relativně nátlakové a měly jen pramálo společného se svobodnou volbou občanů. Občané neměli žádnou pravomoc v možnosti nominovat kandidáta a ve skutečnosti, aby komunistická strana prosadila především vyvoleného kandidáta, často vybírala mezi soutěžícími na volební kandidátce co nejméně známe osoby, aby tím zajistila, že obyvatelé při volbách budou znát jen jméno jimi konkrétně prosazovaného politika (Florini. et al, 2012).

První smysluplné semi-konkurenční volby byly v číně uvedeny roku 1990, kde se s další dekádou postupně posouvaly i směrem do měst a v posledních letech můžeme vidět trend, kdy se volby posouvají horizontálně do vyšších pater moci a to až k okresům a provinciím. Florini (2012:66) podotýká, že nejsou dostupná systematická data k novým experimentům, ale uvádí další (čínskými zdroji) otištěné volby v posledních letech, které se odehrály v okresech Shuyang (Jiangsu), v okresu Gushi (Henan), ve městě Shishan (Guandong) a 18 semi-konkurenčních voleb v yunnanských prefekturách. Podstatné je zmínit, že pouze na vesnické úrovni se jedná o plně svéprávné volby, kde platí jedna osoba = jeden hlas. Na městské, okresní a provinční úrovni platí, že se voleb účastní především úředníci, odboráři a různé komise sdružující jednotlivé zájmové spolky Florini (2012:67).

Demokratizační faktory ve smyslu svobodných voleb nejsou nijak rozsáhlým fenoménem a dopad semi-konkurenčních voleb je dosud malý a limitovaný, situovaný především na nevýznamnou lokální úroveň, přesto můžeme sledovat, že se s ekonomickým prostředím mění i to politické. Čína se blíží pomyslně stanovené hranici 8000 dolarů per capita za rok, kde ze zkušenosti ostatních zemí vyplývá, že s nabytí ekonomickou svobodou přichází i přehodnocení politických práv a občanských svobod občanů (Rowen, 2007). Proto vidíme i neustále snahy vlády experimentovat s různými formami demokracie. Nyní se podíváme na selektivní, charakteristické experimenty v Buyunu a Zeguo.

5.2.1 Buyun (步云乡)

Volby v Buyunu byly první p ímé a svobodné volby od komunistického p evzetí roku 1949, p i nichž mohli ob ané svobodn rozhodovat o politických pozicích v zastupitelských orgánech (Florini. et al, 2012). Volby zp sobily obrovský rozruch nejen ve vnitrozemských mediích, ale p edevším na mezinárodní scén . Sou ástí voleb bylo i 13 veřejných debat, včetně dvou na místním veletrhu. Ob ané pokládaly kandidát m t žké otázky, týkající se zneištní, korupce a daní (Fan, 1999). Uvádí se, že 88% z oprávněných volí Buyunu odevzdalo své hlasovací lístky a vítězem se stal Tan Xiaoqiu, který získal jen o něco málo přes polovinu hlasů (Fan, 1999). Informace o probíhajících volbách se poprvé zalesit po uvedení článku v deníku Nanfang Zhoumo (南方周末), odkud se zpráva postupně zalesit po celé (tehdy ještě slabě cenzurované) internetové síti. Mimo jiné ale informace uveřejnily i státně spravovaná média jako xinhuanet.com, sina.com nebo people.com.cn. (Florini. et al, 2012). Následovaly prudké reakce a komentáře, které poukazyvaly na porušení fundamentálních principů ínské ústavy (Fan, 1999). Komunistická strana se snažila omezit mediální pokrytí, a kolik mnoho novinářů se tomuto omezení vzepelo, nebo vycítily, že experiment má silnou podporu v oficiálních kruzích. Koneckonc politolog, který pomáhal organizovat volby, je editorem World and China Institute, tj. soukromého pekingského thinktanku (Fan, 1999).

Autority zodpovědné za spravování vesnice se rozhodly uspořádat volby, vzhledem k silné neochotě obyvatel spolupracovat na místních projektech, kdy „vzpurní“ ob ané často projekty sabotovaly a různými způsoby narušovaly oficiální řízení vedení města (Florini. et al, 2012). Tajemnice komunistické strany v Buyunu pověděla v rozhovoru jednomu z autorů *China Experiments: From Local Innovations to National Reform* Lai Hairongovi, že vedení města vidělo v možnosti uspořádat volby jedinou cestu jak najít východisko ve složitém vztahu mezi správou města a obany. Dále vypověděla, že měly mít za cíl obyvatele motivovat k větší kooperaci a zodpovědnosti za celkový správní vývoj (Florini. et al, 2012).

Volby v Buyunu se konaly znovu roku 2002, ovšem již bez větší mediální pokrytí (Florini. et al, 2012). Na základě toho si můžeme všimnout, jak rychle se změnila za ty i roky percepce demokratizačních procesů ve světě i v samotné íně, kde se podobné lokální volební experimenty odehrávají po stovkách dnů a denně

(Leonard, 2008). Před Buyunskou senzací bylo téměř nemožné si představit možnost zvolit ve volbách nezávislého kandidáta (Florini. et al, 2012) ⁴¹.

5.2.2 Zeguo (泽国镇)

Díky permanentní aspiraci nanyangského profesora He Baoganga monitorovat jednotlivé lokální experimenty s demokracií vznikla i spolupráce mezi ním a standforským profesorem Jamesem S. Fishkinem ve městě Zeguo v provincii Zhejiang. James S. Fishkin je znám jako tvůrce a hlavní představitel konceptu deliberativní demokracie. Deliberativní demokracie (nebo také diskursivní demokracie) předpokládá, že možnost v zastupitelské demokracii rozhodovat o směřování země prostřednictvím volebního hlasování ve čtyřletých nebo pětiletých cyklech, je velmi slabá forma demokracie, která nezajišťuje dostatečné vertikální rozložení moci mezi spravujícími a spravovanými. Koncept proto přejímá prvky konsensuálního rozhodování, jehož hlavním cílem je participace občanů na politickém rozhodování (Fishkin, 1991).

Deliberativní demokracie se liší od tradiční demokratické teorie v důrazu na autentické uvažování občanů, nikoli pouhé hlasování v referendech a volbách (Fishkin, 2001). Debata, argumentace a občanský konsenzus se tak stává primárním zdrojem legitimacy vlády. Rozhodnutí zastupitelských orgánů vycházejí z debaty a výměny argumentů, kde se zvážejí různé návrhy, konceptuální řešení a argumenty v opozici. Prostřednictvím této debaty mohou občané a politici dospět k dohodě o tom, jakým způsobem postupovat, a co jsou hlavní priority k zajištění trvalé produkce veřejného blaha. Preference občanů by měla být formována projednáním a školením od placených expertů, kde vzhledem k individuálním preferencím samotných expertů se při realizování deliberativní demokracie klade důraz především na kvalitu procesu jako takového více než na dopad finálního efektu samotného rozhodnutí (Fishkin, 1991).

Fishkin podobné experimenty s deliberativní demokracií provedl v zemích jako je USA, Německo, Kanada, Austrálie, Dánsko a Británie (Fishkin, 2001). Případ Číny je ojedinělý, jelikož se jedná o jedinou nedemokratickou zemi, která dala prostor k

⁴¹ Jednalo se tudíž hned o dvojitě rozbité ustálené tabu. Za prvé byly dříve nepřípustné svobodné volby a za druhé dříve nebyla možnost zvolit nezávislého kandidáta. Přesto je nutno dodat, že žádná organizovaná opozice není nikde v Číně povolena a i nezávislí kandidáti jsou povětšinou schválnými vyššími stranickými orgány (Florini. et al, 2012).

uskutečnit experimentu. Cílem experimentu bylo poskytnout obyvatelům města Zeguo ústní rozhodování o rozdělení rozpočtu v hodnotě 40 mil. yuan (He, 2010).

Pokus probíhal formou výběru náhodných obyvatel, kteří měli zajistit reprezentativní vzorek celé populace. V případě Zeguo šlo o 275 náhodně vybraných obyvatel ze zcela odlišných sfér populace. V návaznosti byli také vybráni nezávislí experti, kteří měli provést workshop s cílem vyškolit vybraný vzorek populace o 12 hlavních a nejnákladnějších projektech a 30 plánovaných projektech v oblasti infrastruktury, které by se mohly daný rok uskutečnit. Informovanost je klíčovým prvkem v deliberativní demokracii, proto organizátoři připravili dotazníky před zahájením a koncem experimentu, aby se zjistili, do jaké míry se mění po zaškolení preference účastníků (He, 2010). He Baogang (2010) uvádí, že se preference zjištěné dotazníky výrazně změnily mezi zahájením a skončením experimentu. Mezi nejlépe hodnocené projekty byla podpora výstavby nové lokality odpadních vod (He, 2010). Další projekty, pro které se vyjádřilo nejvyšší procento účastníků, byly rozsáhlé opravy povodňových silnic nebo výstavba "lidových" parků (人民公园). Kromě možnosti spolurozhodovat o rozpočtových otázkách města, byli také účastníci vyzváni k diskusi o jejich vnímání Zeguo, o možnostech vývoje města, ekonomické situaci a všeobecných stížnostech na stranu místních politiků (He, 2010).

Od roku 2003, kdy se poprvé experiment provedl, již každý rok vedení vesnice Zeguo konzultuje rozpočtové otázky s obyvatelstvem. A jako například James Fishkin v rozhovoru s McCormickem (McCormick, 2006) uvádí: vysocí vládní úředníci měli problém se vzdáváním se předchozích pravomocí ku prospěchu obyvatelstva a někteří starší politici prováděné pokusy s deliberativní demokracií silně kritizovali.

5.2.3 Experimenty v Chongqingu (重庆)

Leonard (2008:66-72) uvádí, že přední čínští intelektuálové jako Yu Keping (俞可平) nebo Wang Shaoguang (王绍光) jej v rozhovorech o budoucnosti čínské vlády na inspekci do Chongqingu. V případě započaté rozsáhlé aglomerace čítá město Chongqing 30 mil. obyvatel, což znamená, že velikostí předstírá 22 z 27 států Evropské unie (UN data, 2010). Chongqing je obdobně jako Shenzhen „politickou laboratoří“ pro různé nápady čínské vlády a akademických autorit. Nová levice považuje Chongqing za výkladní skříň toho, jak se během následujících let bude postupně

přetvářet zbytek činy (Leonard, 2008). Nyní v této podkapitole uvedu, jak vedení Chongqingu postupovalo s experimenty.

Roku 1999 dostala nezisková organizace *The Carter Center*, kterou založil bývalý americký prezident Jimmy Carter, a jež si dala za cíl mezinárodně monitorovat situaci na poli lidských práv a svobod, pozvání od *Výboru pro zahraniční záležitosti Všečínského lidového shromáždění* (Foreign Affairs Committee of the National People's Congress, 全国人民代表大会外事委员会), aby vyslala svou delegaci k pozorování přímých volby kandidátů do městské rady z jednotlivých okresů provincie Chongqing v jihozápadní Číně. Tato mise byla významná hned z několika důvodů. Za prvé, nikdy nebyla pozvána žádná cizí agentura ani zástupci zahraničních vlád k pozorování semi-konkurenčních voleb v Číně. Za druhé, na rozdíl od vesnických výborů, které jsou autonomními jednotkami samosprávy, jak je jejich status pevně definován v čínské ústavě, volby probíhaly na vysoké formální úrovni čínské vládní struktury. Výsledky těchto voleb ovlivní i zasedající členy za Chongqing ve Všečínském lidovém shromáždění (The Carter Center, 1999).

The Carter Center Report (1999) potvrzuje, že tento experiment má velký význam pro sledování čínského trendu ve snaze testovat odvážnější kroky vedoucí k demokratizaci. The Carter Center (1999) ve shrnutí dále uvádí, že během voleb nebylo vidět žádné donucení nebo manipulaci. Delegace dospěla k názoru, že tyto volby dodržovaly volební zákon Všečínského lidového shromáždění. Nicméně delegace nebyla schopna kvalifikovat tyto volby za zcela svobodné a spravedlivé v kontextu svobodného výběru osob na kandidátku, transparentní nomináčního procesu, tajným hlasováním, a ve stejném postupu (The Carter Center Report, 1999).

Leonard (2008:66-72) píše o Chongqingu o deset let později a v jeho knize *What Does China Think?* ukazuje, že je Chongqing na přední pětice v potírání korupce, kdy má oproti jiným městům a provinciím jasně ustanovenou právní legislativu a dozorčí orgány, které prověří jakákoli anonymní, občanská udání na rozpočtově diskutabilní transakce a netransparentní projekty (Leonard, 2008).

Pro argumentaci v této práci je nejdůležitější zmínit, že Chongqing se na mnoha úrovních rozhodl aplikovat experimenty, které byly provedeny Jamesem S. Fishkinem a He Baogangem o několik let dříve v okrese Zeguo. Vláda v Chongqing ustanovila veřejná slyšení a náhodné výběry vzorku populace, která posléze spolurozhoduje

o smru ve ejných financí p i rozdlování provin ního rozpo tu. P esný po et t chto slyšení není znám, ale odhaduje se na n kolik desítek (Leonard, 2008). Leonard (2008:72) se dále zmi uje, že stále ast ji se v Chongqingu uplat uje peti ní právo. Tolerance ve ejných protest a povolení jejich pr b hu je v kontrastu se zbytkem íny relativn vysoká (Leonard, 2008). Chongqing tak postupuje nejbliže k ideál m nové levice, tj. m sta, který má pevný právní rámec, na lokálních úrovních probíhají semi-konkuren ní nebo p ímé volby, existuje zde efektivní kontrola korupce, jsou zde respektována ob anská práva (nap . právo peti ní) a zárove je zachována legitimita a autorita jednostranického systému (Leonard, 2008).

5.2.4 Shrnutí experiment v Buyunu, Zeguo a Chongqingu

Demokratiza ní experimenty nazna ují, že si je vedení strany v domé pot eby postupn reformovat zastaralý styl ízení. Ob as se objeví informace o násilném rozhán ní demonstrací a silným represím v í ob an m, p esto se i tyto události stávají stále více marginální (Leonard, 2008). Z vysledovaných experiment lze naopak tvrdit, že se ob anská angažovanost stává hlavním trendem. ína je koneckonc jediný autoritativní stát, který dovoluje ob an m jej žalovat. Leonard (2008:72) uvádí, že tento po et rostl z 10 000 roku 2003 na 100 000 v roce 2008, z nichž 40% vyhráli žalující ob ané⁴².

Nejjednozna n jším trendem v ínském experimentování je deliberativní demokracie vytvo ená profesorem Fishkinem a prosazována nap í ínou He Baogangem. Jde o tolerovanou metodu pro ínské vedení, jak zachovat legitimitu jedné strany a možnost zapojit ob any do rozhodovacích proces . Nastín ní deliberativní demokracie je v této práci velmi nedostate né a upozor ují, že struktura a koncepce tohoto modelu je mnohem detailn ji propracována, tak aby p i ní nedošlo k manipulaci, laickému p ístupu p i rozhodování, nebo nerespektování požadavk vyplývajících z ve ejných slyšení. Koncept deliberativní demokracie v sob implicitn zahrnuje spoustu kontrolních mechanism , které mají zajistit nový model demokratické spole nosti. Model, který podle Fishkina mnohem lépe odpovídá moderní spole nosti

⁴² Ann Florini (et. al, 2012) v knize *China Experiments: From Local Innovations to National Reform* uvádí, že jich k roku 2009 bylo zaznamenáno na 120 000 takových p ípad , z nichž 30% vyhráli ob ané v í státu. Považuji za pravdiv jší údaje od autor této knihy, vzhledem k celkovému zacházení se zdroji a daty, ale pro p esnost uvádím odhady oba.

(Fishkin, 2001). Fishkin (2001) ale vychází také z předpokladu, že součástí deliberativní demokracie je i možnost rozhodovat o jednotlivých konkrétních zástupcích na kandidátce a měla by zde být v rukou občanů i možnost odvolat politiky v případě úmyslného nenaplnění vůle lidu vyjádřené v průběhu veřejných slyšení (Fishkin, 1991). K tomuž vln jednoznačně nedochází.

V mezích mé práce není možné mapovat všechny probíhající experimenty a demokratizační procesy. Například jsem úmyslně opomenul známý experiment ve vesnici Wukan, kterému se dostala široká mezinárodní pozornost, jelikož musel být kompletně zrušen vzhledem k silné emancipaci obyvatel, kteří se již nebáli jít do ulic a požadovat celkovou reformu vlády a veřejné potrestání vedení města (Moore, 2011).

5.3 Ekologické projekty

5.3.1 Dongtan (东滩)

V ústí Dlouhé řeky na ostrov Chongming (崇明島) naplánovala vláda LR vybudovat Dongtan, město s nulovými emisemi (carbon-neutral). Jedná se o první projekt svého druhu, kdy je výstavba od prvopočátku projektována a realizována s cílem nulových emisí skleníkových plynů a naprosté vodohospodářské a energetické soběstačnosti (World Bank, 2009). Je to první ze čtyř plánovaných eko-měst vln, představených na World Urban Forum OSN. Celý projekt je rozdělen do tří fází, kdy se postupně zastavuje plocha od 1 km², na které bude usídleno 10 000 obyvatel v první fázi až po plánovaných 30 km², které poskytnou bydlení cílovému počtu 1 milionu obyvatel. Na Expo v Šanghaji v roce 2010 mělo pobývat 20 000 a do roku 2020 by mělo počet narůst na 80 000 (Ying, 2009). Celý plánovaný region města pak pokryje zhruba 86 km², kde na zbývající ploše vznikne zemědělská oblast, jež bude oddělena od ekologicky významných mokřadů Národního parku Chongming a Dongtan bude umístěn dále ve vnitrozemí.

Čína se poučila z minulosti a lokální obyvatelstvo bude integrováno do projektu, nedojde tedy k opakování scénáře například z výstavby Tí soutěsk, kdy byla velká část obyvatelstva nucena odejít z oblasti. Infrastruktura bude navržena tak, aby stimulovala populaci k užívání bicyklů nebo veřejné dopravy. Sociální a kulturní centrum bude situováno v centru, v jedné z celkových tří městských čtvrtí. Pobřeží Dongtanu bude spojeno se Šanghají mostem a tunelem, ústícím do parkovací zóny, kde

bude k dispozici p estup na ekologické dopravní prost edky. Pouze auta s nulovými emisemi, elektrická kola a motocykly budou vpušt na do m sta. Další službou bude možnost sdílení ekologických vozidel (car pooling), ve ejná doprava tramvají, autobus i vodní taxislužby na elektrický nebo jiný alternativní bezemisní pohon (Ying, 2009).

Design m sta vznikl áste n jako odpov na rostoucí klimatické zm ny v ín . Pr m rná teplota v LR b hem posledního století vzrostla o 0,5 až 0,8 °C, a p edevším ve východních pob ežních regionech, kde se nachází 16 ze 20 nejvíce zne išť ných m st na sv t , dochází k rapidnímu zhoršování podmínek pro život (World Bank, 2009). Extrémní p írodní jevy spojované se zm nou klimatu, jako jsou záplavy a sucha se promítly v plánované agend výstavby m st. Šanghaj a Guangzhou se nachází v první desítce nejohrožen jších m st na sv t , a tak je možné nazírat projekt jako je Dongtan z hlediska zmírn ní ekologické stopy m stských populací íny. Pro správu a koordinaci byly založeny dv hlavní instituce, China National Climate Change Program (CNCCP) a National Leading Group on Climate Change (NDRC) zame ené na národní dopady klimatických zm n v prvním p ípad a lokální v druhém.

Redukce emise uhlíku p í populaci 80 000 lidí byla vypo ítána na 750 000 tun za rok. Plánované schéma výstavby by takový obrat m lo zajistit budováním sít obytných dom se zdroji obnovitelné energie, jako jsou solární panely a v trné generátory, jež by m ly obstarat zhruba 20 % energie. Dalším krokem bude omezení výšky budov na osm pater s vegetací na st echách. 80% recyklace pevného odpadu společ n s organickým odpadem zajistí dodate ný energetický p íjem a mimom stské v trné a bio-palivové elektrárny budou dalším zdrojem energie. M sto by tak m lo využívat o 64 % mén energie než m sta srovnatelné velikosti, bez jakéhokoliv omezení v chodu (World Bank, 2009).

Rapidní r st má vážné sociální a environmentální dopady, ehož jsou dokladem nejen protesty a vzpoury v továrnách nap í ínou a notoricky známé p ípady sebevražd ínských d lníku ve společ nosti Foxconn, ale i chabé ínské umíst ní na 118 pozici ze 178 zemí v EPI (Enviromental Performance Index) vyhlášovaném Yale University v New Havenu. S ohledem na další rozvíjející se ekonomiky zasedající s ínou ve spolku BRICS nedopadá ína nejlépe. Ostatní zem se shodn umis ují kolem sedmdesáté p íky, konkrétn Brazílie se umís uje na 77. pozici, Rusko na 73., nebo Jihoafrická republika na 72., výrazn nejniže se ovšem umis uje Indie, která je až na

155. pozici (Yale, 2014). Nicméně čína se považuje za lídra v oblasti řešení a přístupu ke změnám klimatu a přijímání nápravných opatření k řešení nedostatku environmentální situace se považuje za velmi naléhavou a aktuální a čína se snaží problém řešit na mnoha frontách, hlavní úskalí ovšem leží v potřebě udržovat rostoucí průměrnou myslivou základnu a kontinuální růst ekonomiky, který často leží v přímé kolizi s ekologicky citlivou produkcí (Miao; Hsu, 2014).⁴³

Přes veškerý lesk a ohlas plánovaného projektu eko-mesta Dongtan se ale ani po deseti letech od ohlášení nepodařilo uskutečnit plánované fáze osídlení. Společnosti Shanghai International Investment Corporation (SIIC) a ARUP zodpovědné za plánování a výstavbu narazily na nikoliv neznámou překážku ekonomické dosažitelnosti ekologického bydlení. Ceny bydlení v eko-bytech poháněných obnovitelnými zdroji jsou podstatně vyšší, než je tomu v konvenční zástavbě, to i přes snahy o rozšíření povodí o ekologickém problému v číně hraje zásadní roli v rozhodování potenciálních kupců a nájemníků. Je tedy možné, že se bude opakovat scénář z obdobných situací, kdy ekologická opatření nenašla dostatečný ohlas a reakce u populace, jak tomu bylo v Lingangu (临港), nízko-emisní ekonomické oblasti u jezera Dishui (滴水湖). Kromě potíží v poptávce existuje i značný počet překážek úspěšné a funkční realizace v ceně technologií užitých v projektu. Technologie pro konzervaci solární a větrné energie i jejího zpracování jsou stále velice drahé a v prvním případě i málo vyvinuté. Dalším argumentem ke zvážení je energie potřebná k samotnému zbudování a výrobě komponent tak rozsáhlých a komplexních struktur pro nízko-emisní městské projekty. To vše ve světle ekonomické krize roku 2008 zkomplikovalo plánovaný postup projektu. V neposlední řadě kolize v realizaci spočívá i v multikulturalitě designérů, kdy dochází k syntéze lokálních a mezinárodních vzorců, například ve stylu dopravy, energetické spotřebě, pracovním uplatnění a dalších hlediscích (Ying, 2009).

⁴³ Environmental Performance Index je zprostředkován skrze Yale University. Index bere v úvahu několik položek: Zdravotní dopady prostředí na zdraví, kvalitu ovzduší, kvalitu odpadu a pitné vody, zemědělství, lesní plochy, ochranu přírody, biodiverzitu a využití energetických zdrojů. Čínská data značně vylepšuje oproti jiným rozvojovým zemím právě poslední zmíněné energetické portofolio, kde má vysoké procentuální zastoupení obnovitelných zdrojů (hydroenergie, solární panely, větrná energie atd.) a poměrně dobré výsledky ve zdravotnictví a to díky relativně vysoké naději dožití a nízké infantilitě. Například, co se týče kvality ovzduší, se čína umísťuje na 176. příčce ze 178 (Yale, 2014).

Idea ekologických adaptací a snižování emisí mst tedy není prozatím v ěin jednozna n ě úsp ěná ani pln ě proveditelná. V p ěípad ě Dongtanu se Euro-Americký model eko-m sta konfrontuje s lokální p ědstavou o vývoji založeném na ekonomickém r stu. Chang a Sheppard (2011:20) identifikují ty i základní specifika celého projektu: m stský r st založen na kapitálu, jakožto jediném zdroji umož űujícímu rozvoj ostrova Chongming a d ěraz na ekonomický r st jako hlavní cestu udržitelnosti. Za druhé, i p ěes m stskou orientaci projekt m že sloužit jako p ěíklad agrárním region m, díky zem ěd lské výrob ě plánované v okrajových ěástech oblasti m sta. Za t ětí geografická poloha ostrova ukazuje nový potenciální druh rozvoje izolovaných míst. Za t ětvrté, p ěes narativ lokálního, ěínského udržitelného rozvoje se jedná o syntézu idej mezinárodní kosmopolitní komunity.

I p ěes pachu n ěúsp ěchu projektu Dongtan ukazují tato specifika novodobé pojetí blízkosti ekonomických a ekologických sfér „zeleného kapitalismu“, který není realizovatelný jen v ěLR, ale m že se stát inspirací i jiným zemím (Chang, Sheppard, 2011).

Závěr

Z ekonomicky uzavřeného systému se Čína stala dynamickou zemí, která je neodmyslitelnou součástí mezinárodních struktur a významným ekonomickým partnerem snad všech států na světě. Hospodářský vzestup pevninské Číny vede přirozeně k úvahám o příčinách a mechanismech, které utváří její dnešní pozici. Tradičně rezervovaný pohled Číny na expanzivní Západ ji předurčil specifickou cestu, která se vyznačuje ideologickými paradoxy a hledáním vlastní identity. Vymezení vztahu ČLR k okolnímu světu se v ní jeví velké množství čínských intelektuálů, kteří se snaží zformovat konkurenční narativ k Západem prosazovanému univerzalizmu. Toto snažení dospělo ke koncepci *socialismu s čínskými charakteristikami*, která v sobě nese několik specifických čínských prvků. Zejména zamlžuje protichůdné postoje, které se zrcadlí ve zjevném oxymóronu „komunistické strany podporující rozvoj kapitalismu“.

Čínská lidová republika od svého vzniku prošla mnohými etapami experimentování. V rámci maových experimentů bylo realizováno množství iracionálních projektů, ke kterým po čtířech ideologickou nesmiřitelností Kulturní revoluce nebo katastrofy plynoucí z Velkého skoku přivedl. V práci nicméně ukazují, že experimentování má nadále významnou roli při formování celostátní politiky Číny, a navíc je komunistickou stranou podporováno, inciováno a obezpečně provozováno.

Akoliv mnohé socioekonomické experimenty, jako v práci uvedené ekologické město Dongtan nebo komunitní vlastnictví v Huaxi, se zdají být neproduktivní a nesmyslné, v teoretické části jsem odvodil, že samotný způsob experimentování a decentralizace na periférii bude mít v dlouhodobém horizontu na Čínu pozitivní vliv, a to zvláště při formování nových institucionálních změn. Zásadní je, aby čínská vláda při analýze jednotlivých experimentů následovala principy znalostního managementu a konceptu vlnitého rozvoje, čímž získá objektivní znalosti, respektive konkurenční výhodu oproti jiným státním zřízením, které nemohou libovolně pozměňovat vlastní legislativní systém.

V práci jsem poukázal na skutečnost, že garantem dalších socioekonomických experimentů je vlivný intelektuální kolektiv nazývající se Nová levice, který formuje tzv. Pekingský konsenzus. Dále tento kolektiv podporuje vytváření podmínek pro

netypické ekonomické experimenty jako v případě vesnice Nanjie. Souasn jsem v práci poukázal na to, že jsou nepřímo zaangażování i do demokratizačních procesů uvnitř, jako je například experimentu v Zeguo nebo Chongqingu.

Oblast socioekonomických experimentů v Číně nepokrývá jediný český zdroj a fenomén je velmi řídko zastoupen i v anglické literatuře. Jediné informace o nových experimentech k nám proniknou skrze novinářské senzace, které znemožňují kvalitní výzkum. Bylo náročné aranžovat zdroje k dokazování mých hypotéz, každopádně tímto vzniká velký prostor pro doplnění dílčích oblastí mého výzkumu. Jednak existuje prostor ve zkoumání experimentu jako emergentní součástí komplexních společenských systémů, ale zejména existují desítky dalších experimentů, které jsem do práce nemohl zahrnout. Přínosný by byl zejména terénní průzkum oblastí, kde jednotlivé experimenty probíhají.

Resumé

Bachelor's thesis sets its aim in analysing role of socio-economic experiments in Chinese politico-economic transformation. Emphasis is put especially onto systemic aspects of experiments and their consequent positive impact on social adaptability in particular. Methodical progression within work is anchored in use of complex theories and application of theory of chaos and their power to address social issues from different perspective. Thesis followingly covers various theoretical standpoints and their manifestation in chosen examples of Chinese experiments, such as special economic zones, deliberative democracy in election system or such as "egalitarian millionaire villages". Core of this paper aims on identification of role of these experiments in constant evolution of internal Chinese autonomous organisation and influence on its future identity.

key words: socio-economic experiments, complexity, socialism with chinese characteristics, new left, deliberative democracy, fragmented authoritarianism, shenzhen, zeguo, huaxi, dongtan, nanjie

Literatura

ARREDY, T. J. He Turned Village Into China's Richest. *The Wallstreet Journal* [online]. B ezen 2013 [vid. 2015-6-20]. Dostupné z: <http://www.wsj.com/articles/SB10001424127887323415304578370014164813102>

BELLOMO, N. *Modelling Mathematical Methods and Scientific Computation*. Florida: CRC, 1994. ISBN: 978-0849383311

BLOCH, E. *The Principle of Hope*. Cambridge: The MIT Press, 1986. ISBN: 978-0262521994

BUCKLEY, F. W. *Society: a Complex Adaptive System: Essays in Social Theory* [e-book]. London: Taylor & Francis, 1998. Duben 2010 [vid. 2015-6-16]. ISBN: 905-7005379. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=8Vy4XG4fshcC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>

CAROLL, R. *On the Emergence Theme of Physics*. Singapore: World Scientific Publishing Company, 2010. ISBN: 978-9814304825

CLAYTON, P. *Mind and Emergence: From Quantum to Consciousness*. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN: 978-0199291434

DENG, X. *Selected Works by Deng Xiaoping, Vols II and III*. Beijing: Foreign Languages Press, 1994. ISBN: 978-7119016900

DIAMOND, J. *Guns, Germs and Steel: The Fates of Human Societies*. New York: W. W. Norton & Company, 1999. ISBN: 978-0393317558

DIKÖTTER, F. *Mao's Great Famine: The History of China's Most Devastating Catastrophe, 1958-1962*. London: Bloomsbury Publishing, 2010. ISBN: 978-0802779236

EDMONDS, B. What is Complexity? The Evolution of Complexity. *Formal linguistics and the measurement of grammatical complexity* [online]. íjen 2011 [vid. 2015-5-12]. Dostupné z: <http://bruce.edmonds.name/evolcomp/>

FAN, L. Power to the People. *TIME Inc.* [online]. Zá í 1999 [vid. 2015-5-15]. ISSN: 0040-781X. Dostupné z: <http://content.time.com/time/world/article/0,8599,2054585,00.html>

FENG, S., YANG, S. The making of Maoist model in post-Mao era: The myth of Nanjie village. *Communist and Post-Communist Studies* [online]. Únor 2013 [vid. 2015-6-15]. Dostupné z: <http://faculty.sites.uci.edu/suyang/files/2011/03/Feng-and-Su-CPCS-Published-2013.pdf>

FISHKIN, S. J. *Democracy and Deliberation: New Directions for Democratic Reform*. Cambridge: Yale University Press, 1991. ISBN: 978-0300051612

FISHKIN, S. J. *When the People Speak: Deliberative Democracy and Public Consultation*. Oxford: Oxford University Press, 2011. ISBN: 978-0199604432

FISHKIN, S. J., HE, B., LUSKIN, C.R., SIU, A. Deliberative Democracy in an Unlikely Place: Deliberative Polling in China. *British Journal of Political Science* [online]. Vyd. 2. Duben 2010 [vid. 2015-6-16]. ISSN: 0007-1234. Dostupné z: <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=7603916&fileId=S0007123409990330>

FITZGERALD, J. *Rethinking China's Provinces* [e-book]. London: Routledge, 2003. B ezen 2003 [vid. 2015-6-13]. ISBN: 978-0415270076. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=u1W6luiVx2MC&dq=Nanjie&source=gbp_navlinks_

FLAGG, N. R. Branding Heaven: Commodity, Fantasy, and Conceptual Architecture in the Chinese Countryside. *Columbia East Asia Review* [online]. Únor 2011 [vid. 2015-4-20]. Dostupné z: http://www.eastasiareview.org/issues/2012/articles/2012_Flagg.pdf

FORRESTER, J. W. Counterintuitive behavior of social systems. *Technology Review* [online]. Cambridge: Alumni Association of the Massachusetts Institute of Technology, 1971. B ezen 1995 [vid. 2015-4-18]. Dostupné z: <http://ocw.mit.edu/courses/sloan-school-of-management/15-988-system-dynamics-self-study-fall-1998-spring-1999/readings/behavior.pdf>

FUCHS, C., HOFKIRCHNER, W. Knowledge and Self-Organization. *Kybernetes* [online]. Duben 2004 [vid. 2015-4-30]. Dostupné z: http://cartoon.iguw.tuwien.ac.at/christian/knowledge_kybernetes.pdf

FUKUYAMA, F. *Konec d jin a poslední lov k*. P eložil Michal Prokop. 1.vyd. Praha: Rybka Publishers, 2002. ISBN: 80-86182-27-4

FUKUYAMA, F. The Decay of American Political Institutions. *The American Interest* [online]. Vyd. 9. Prosinec 2013 [vid. 2015-6-8]. Dostupné z: <http://www.the-american-interest.com/2013/12/08/the-decay-of-american-political-institutions/>

GANETT, T. R. Village-by-Village Democracy in China. *American Enterprise Institute* [online]. Duben 2009 [vid. 2015-6-15]. Dostupné z:

<https://www.aei.org/publication/village-by-village-democracy-in-china/>

GELL-MANN, M. What is complexity? *Complexity* [online]. Prosinec 2008 [vid. 2015-4-22]. Dostupné z:

http://tuvalu.santafe.edu/~mgm/Site/Publications_files/MGM%20116.pdf (1995)

GREGOR, A. J. *Marxism, China & Development: Reflections on Theory and Reality*. New Jersey: Transaction Publishers, 1999. ISBN: 978-0765806345

HAIRONG, L. Semi-Competitive Elections at Township Level in Sichuan Province. *China perspectives* [online]. Září 2004 [vid. 2015-6-15]. Dostupné z:

<http://chinaperspectives.revues.org/787>

HAMPL, M. *Realita, spole nost a geografická organizace: hledání integrálního ádu*. 1. vyd. Praha: DemoArt, 1998. ISBN: 8090215475

HAYEK, A.F. *Prices And Production* [e-book]. New York: M.Kelly, 1931. Září 2008 [vid. 2015-5-12]. ISBN: 978-0678065150. Dostupné z:

https://mises.org/sites/default/files/Prices%20and%20Production_5.pdf

HEATH, T. R. *Political Renewal and the Pursuit of National Rejuvenation (Rethinking Asia and International Relations)* [e-book]. Farnham: Ashgate, 2014. Kv ten 2014.

Dostupné z:

https://books.google.cz/books?id=wBWdBQAAQBAJ&dq=Political+Renewal+and+the+Pursuit+of+National+Rejuvenation&source=gbs_navlinks_s

HEILMANN, S. From Local Experiments to National Policy: The Origins of China's Distinctive Policy Process. *China Journal, The* [online]. Vyd. 59. Leden 2008 [vid. 2015-4-20]. ISSN: 1324-9347. Dostupné

z: <http://search.informit.com.au/documentSummary;dn=031110783024225;res=IELHSS>

HOLMAN, P. *Engaging Emergence: Turning Upheaval into Opportunity* [e-book]. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers, 2010. Září 2010 [vid. 2015-4-23]. ISBN: 978-1605095219. Dostupné z: <http://necsi.edu/events/iccs2011/papers/105.pdf>

HOLUB, J. *Stru ný etymologický slovník jazyka eského*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1967.

HORÁLEK, A., PTÁ EK, P., *Vybraná témata z geografie sou asné íny*. Masarykova Univerzita: Brno, 2013. ISBN: 978-8021066472

HUA, S., HU, R. *East Asian Development Model: Twenty-first century perspectives*. 1. vyd. London: Routledge, 2014. ISBN: 978-0415737272

HUNTINGTON, S. *St et civilizáci: boj kultur a prom na sv tového ádu*. P eložil Ladislav Nagy. 1.vyd. Praha: Rybka Publishers, 2001. ISBN: 80-86182495

CHANG, I., SHEPPARD, E. China's Eco-Cities as Variegated Urban Sustainability: Dongtan Eco-City and Chongming Eco-Island. *Journal of Urban Technology* [online]. Leden 2013 [vid. 2015-5-8]. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10630732.2012.735104?journalCode=cjut20>

JIANG, Z. Hold High the Great Banner of Deng Xiaoping Theory for an All-round Advancement of the Cause of Building Socialism With Chinese Characteristics Into the 21st Century. *Beijing Review* [online]. B ezen 2011 [vid. 2015-6-12]. Dostupné z: http://www.bjreview.com.cn/document/txt/2011-03/25/content_363499_4.htm

JOGALEKAR, A. Stephen Hawking's advice for twenty-first century grads: Embrace complexity. *Scientific American Journal* [online]. Duben 2013. [vid. 2015-6-15]. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00472339480000081?journalCode=rjoc20> <http://blogs.scientificamerican.com/the-curious-wavefunction/stephen-hawkings-advice-for-twenty-first-century-grads-embrace-complexity/>

KAGAN, R. Is Democracy in Decline? The Weight of Geopolitics. *Journal of Democracy* [online]. Leden 2015 [vid. 2015-6-10]. Dostupné z: http://www.brookings.edu/~media/research/files/articles/2015/01/democracy-in-decline-weight-of-geopolitics-kagan/weight_of_geopolitics_kagan.pdf

KISO OVÁ, R. KUTÁŠ, M. *Philosophy of Evolution*. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2013. ISBN 978-8374906005

Klein, R.G. *The Human Career: Human Biological and Cultural Origins*. Chicago: University of Chicago Press, 1989. ISBN: 978-0226439631.

LEONARD, Mark. *What Does China Think?* New York: PublicAffairs, 2008. ISBN: 978-1586484842

LEONDES. C., T. *Knowledge-based Systems, Four-volume Set: Techniques and Applications*. 1 vyd. Academic Press: 2000. ISBN: 978-0124438750

Levin, S. A. Complex adaptative systems: Exploring the Known. *AMERICAN MATHEMATICAL SOCIETY* [online]. íjen 2002 [vid. 2015-4-15]. Dostupné z: <http://www.ams.org/journals/bull/2003-40-01/S0273-0979-02-00965-5/S0273-0979-02-00965-5.pdf>

LEWIN, R. *Complexity life at the edge of chaos Robert Lewin* [e-book]. Chicago: University of Chicago Press: 1999. Kv ten 2010 [vid. 2015-4-23]. ISBN: 978-0226476551. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=77xDnidtPS8C&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>

LIEBERTHAL, G.K. "Introduction: The 'Frangmented Authoritarianism' Model and Its Limitations. " *Bureaucracy, Politics, and Decision Making in Post-Mao China* [online]. University of California Press, 1992. Zá í 2010 [vid. 2015-4-23]. Dostupné z: <http://publishing.cdlib.org/ucpressebooks/view?docId=ft0k40035t&chunk.id=d0e59&to c.id=&brand=ucpress>

LIEBERTHAL ,G.K. OKSENBERG, M. Policy making in China: Bureaucracy, Politics, and Decision Making in Post-Mao China. *Journal of Contemporary Asia* [online]. London: Princeton University Press, 1994. erven 2007 [vid. 2015-6-14]. Dostupné z: <http://publishing.cdlib.org/ucpressebooks/view?docId=ft0k40035t&brand=ucpress>

LIN, F. *Administrative Law: Procedures and Remedies in China*. Hong Kong: Thomson Professional Pub Cn, 1996. ISBN: 978-0421560208

LINKOV V., STAUDEK. T. Personality characteristics and aesthetic preference for chaotic curves. *Journal of Mathematics & Design*. Vyd. 4. Buenos Aires: AR Press. erven 2004. ISSN 2372-5222

LU, M., ZHAO, C., WANG, Y., ZHANG, Y. LUO, CH. *China's Economic Development: Institutions, Growth and Imbalances* [e-book]. Cheltenham: Edward Elgar Pub 2013 [vid. 2015-3-12]. ISBN: 978-0857935083. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=VJotClkOSCUC&lpg=PA190&dq=google%20books%20China's%20Economic%20Development%3A%20Institutions%2C%20Growth%20and%20Imbalances&pg=PA2#v=onepage&q=google%20books%20China's%20Economic%20Development:%20Institutions,%20Growth%20and%20Imbalances&f=false>

MANSON, S. Simplifying complexity: a review of complexity theory. *Geoforum*. [online]. Zá í 2000 [vid. 2015-4-23]. Dostupné z: http://www1.fee.uva.nl/cendef/upload/76/2001_Manson_Simplifying_Complexity.pdf

MARTIN, R., SUNLEY, P. Path dependence and regional economic evolution. *Journal of Economic Geography, Oxford* [online]. Srpen 2006 [vid. 2015-6-15]. Dostupné z: <http://joeg.oxfordjournals.org/content/6/4/395>

McCORMICK, J. It's Their Call: Using a Stanford professor's polling technique, Chinese Communist Party officials are giving citizens a voice in decision making. *Standford Bussiness Magazine* [online]. Únor 2006 [vid. 2015-6-12]. ISSN 1094-5423

Dostupné z: http://participedia.net/sites/default/files/case-files/495_265_stanfordmag_call.pdf

MERTA, C.A. China's "Soft" Centralization: Shifting Tiao/Kuai Authority Relations. *The China Quarterly* [online]. červen 2005 [vid. 2015-5-20]. Dostupné z: <http://falcon.arts.cornell.edu/am847/pdf/Soft%20Centralization%20Final.pdf>

MOORE, M. Rebel Chinese village of Wukan 'has food for ten days'. *The Telegraph* [online]. Prosince 2011 [vid. 2015-6-20]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/china/8955295/Rebel-Chinese-village-of-Wukan-has-food-for-ten-days.html>

PARSONS, T. *The Social Systems*. San francisco: University of California Libraries, 1951. ISBN: 978-1610271394

POOLE, T. Communism is alive and well and living in Nanjie. *The Independent* [online]. November 1998 [vid. 2015-5-12]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/communism-is-alive-and-well-and-living-in-nanjie-1184062.html>

PRGOGINE, I., STENGERS, I. *Order Out of Chaos: Man's New Dialogue with Nature*. New York: Bantam Books, 1984. ISBN: 978-0394542041

RATTI, C. Instant city. *MIT press: SENSEable City Laboratory* [online]. B ezen 2013 [vid. 2015-5-12]. Dostupné z: http://senseable.mit.edu/papers/pdf/2003_Ratti_Aspenia.pdf

RENMIN RIBAO. 华西村“黄金牛”亮相贺村庆 欲筑旅游天堂. *Renmin Ribao* [online]. Zá í 2009 [vid. 2015-5-12]. Dostupné z: <http://js.people.com.cn/html/2011/09/11/28291.html>

RICHERSON, P.J, BOYD, R. The Evolution of Human Ultra-sociality. *Ideology, Warfare, and Indoctrinability* [online]. London: Berghahn, Eibl-Eibisfeldt and F. Salter, eds., 1997. červen 1997 [vid. 2015-6-11]. Dostupné z: <http://www.des.ucdavis.edu/faculty/richerson/ultra.pdf>

RITZER, G. *Sociological theory*. New York: McGraw-Hill, 1992. ISBN: 978-0078026652

LUIZI, L., L. *The Emergence of Life: From Chemical Origins to Synthetic Biology*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. ISBN: 978-0521528016

MIAO, W., Hsu, A. China's performance on the 2014 Environmental Performance Index: What are the key takeaways? *Environmental Performance Index Stats* [online].

BLOCH, E. *Natural Law and Human Dignity* (Studies in Contemporary German Social Thought). Cambridge: The MIT Press, 1987. ISBN: 978-0262521291

NY TIMES. The World; Democracy in China: Fear, Loathing, Halting Steps. *The New York Times* [online]. March 1998 [vid. 2015-6-14]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/1998/03/29/weekinreview/the-world-democracy-in-china-fear-loathing-halting-steps.html>

REJAI, M. *Political Ideologies: A Comparative Approach*. 2. vyd. London: Routledge, 1995. ISBN: 978-1563241420

WEIGUANG, W., ZHENG, G., PAN, J. *China's Climate Change Policies*. London: Routledge, 2013. ISBN: 978-1849714501

LUHMANN, Niklas. *Sociální systémy: nárys obecné teorie*. P eložil Pavel Vá a. 1. vyd. Brno: CDK, 2006. ISBN 8073251000.

ROWEN, S. H. When Will Be Chinese People Free. *Standfords Journal of Democracy* [online]. Vyd. 3. erven 2007 [vid. 2015-6-20]. Dostupné z: http://fsi.stanford.edu/sites/default/files/China_Demo_JOD_final.pdf

RUSNÁK, J. Komplexita a ekonomická geografie. *Geografický asopis* [online]. c. 54. Únor 2012 [vid. 2015-6-11]. Dostupné z: <http://www.sav.sk/journals/uploads/08210939Rusnak.pdf>

SAWYER, K. *Social Emergence Societies as Complex Systems* [e-book]. Cambridge: University press, 2005 [vid. 2015-4-20]. ISBN: 978-0521844642

SAWYER, K.R. *Societies As Complex Systems*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. ISBN: 978-0521606370.

SHEENHAN, T. High-speed rail agency settles Bakersfield's lawsuit against route. *The Fresno Bee* [online]. December 2014 [vid. 2015-6-20]. Dostupné z: <http://www.fresnobee.com/news/local/high-speed-rail/article19528590.html>

SSIB. *Statistical Yearbook 2011*. Shenzhen: China Statistics Press, 2012. ISBN: 978-7-5037-6301-4. Dostupné z: <http://tongji.cnki.net/overseas/engnavi/HomePage.aspx?id=N2011120058&name=YZEE&floor=1>

STANOWSKI, M. Abstract Complexity Definition . *SEMANTIC PLAY AND POSSIBILITY* [online]. říjen 2011 [vid. 2015-5-15]. Dostupné z: <https://ejournals.library.ualberta.ca/index.php/complicity/article/viewFile/11156/8577>

STEWART, J. *Evolution's Arrow: The Direction of Evolution and the Future of Humanity*. Florida: Chapman Press, 2000. ISBN: 978-0646394978

THE CARTER CENTER. Observations on The Township People's Congress Elections in Chongqing and Cooperative Activities with the Ministry of Civil Affairs. *The Carter Center Report* [online]. Leden 1999 [vid. 2015-6-14]. Dostupné z: <http://www.cartercenter.org/documents/electionreports/democracy/FinalReportChinaVillageElections1999.pdf>

THE WORLD BANK INSTITUTE. Beijing Consensus or Washington Consensus: What explains china's economic success? *The World Bank Institute* [online]. The World Bank Group, 2012. červen 2014 [vid. 2015-5-15]. Dostupné z: <http://wbi.worldbank.org/wbi/devoutreach/article/1066/beijing-consensus-or-washington-consensus-what-explains-china%E2%80%99s-economic-su>

THE WORLD BANK. Climate Resilient Cities A Primer on Reducing Vulnerabilities to Disasters. *International Strategy for Disaster Reduction Report* [online]. Březen 2009 [vid. 2015-6-16]. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/INTEAPREGTOPURBDEV/Resources/573631-1233613121646/dongtan_extop.pdf

THE WORLD BANK. Compulsory Acquisition of Land and Compensation in Infrastructure Projects. *The World Bank: Infrastructure Resource Center for Contracts, Laws and Regulation* [online]. Srpen 2012 [vid. 2015-6-20]. Dostupné z: <http://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/sites/ppp.worldbank.org/files/documents/Compulsory%20Acquisition%20of%20Land%20and%20Compensation%20in%20Infrastructure%20Projects.pdf>

THE WORLD BANK. Myanmar Overview: The World Bank [online]. *The World Bank 2012*. říjen 2013 [vid. 2015-4-23]. Dostupné z: <https://www.wbginvestmentclimate.org/uploads/SEZs%20-%20Performance,%20Lessons%20Learned%20and%20Implications%20for%20Zone%20Development.pdf>

THOMAS, M. J. Thinking about Planning in the Transitional Countries of Central and Eastern Europe. *International Planning Studies* [online]. Vyd.3. Srpen 2007 [vid. 2015-4-24]. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13563479808721717?journalCode=cips20>

TUSZYNSKI, J. *The Emerging Physics of Consciousness* (The Frontiers Collection). Berlin: Springer; 2006. ISBN: 978-3540238904

UN DATA. City population by sex, city and city type. *United Nation Database 2014*.
erven 2015 [vid. 2015-6-18]. Dostupné z:
<http://data.un.org/Data.aspx?d=POP&f=tableCode:240>

WALDROP, M. *Complexity: The Emerging Science at the Edge of Order and Chaos*.
New York City: Simon and Schuster, 1992. ISBN: 978-0671872342

WANG, N., COASE, R. *How China Became Capitalist*. London: Palgrave Macmillan,
2013. ISBN: 978-1137351432

WATTS, J. In China's richest village, peasants are all shareholders now - by order of the
party. *The Guardian* [online]. Kv ten 2005 [vid. 2015-4-13]. Dostupné z:
<http://www.theguardian.com/world/2005/may/10/china.jonathanwatts>

WILLETT, M. Inside Huaxi, The Mysterious 'Richest Village In China'. *Bussiness
Insider* [online]. Prosinec 2013 [vid. 2015-5-12]. Dostupné z:
<http://www.businessinsider.com/huaxi-the-richest-village-in-china-2013-12?op=1>

XIN, Ch., YE, Z., ZHENG, Q., HAIDING, X., GE, M. China's Judicial System and its
Reform. *Asian Law Series No. 2, Japan* [online]. B ezen 2001. Dostupné z:
<http://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Als/pdf/02.pdf>

XINHUA. Key quotes from Hu Jintao's report to CPC national congress . *The Xinhua
News Agency* [online]. íjen 2012 [vid. 2015-5-12]. Dostupné z:
http://news.xinhuanet.com/english/special/18cpcnc/2012-11/08/c_131959881.htm

YALE. Enviromental Performance Index 2014. Yale Center for Enviromental Law and
Policy and Columbia University Center for Earth Science Information Network, in
collaboration with the World Economic Forum nad Joint Research Center for European
Commision. *Enviromental Performance Index Report 2014* [online]. Kv ten 2014 [vid.
2015-6-12]. Dostupné z: <http://epi.yale.edu/>

YANG, Z. 'Fragmented Authoritarianism' - The Facilitator Behind the Chinese Reform
Miracle: A Case Study in Central China. *China Journal of Social Work* [online]. Únor
2013 [vid. 2015-6-14]. Dostupné z:
http://www.researchgate.net/publication/256061508_Fragmented_Authoritarianism_-_The_Facilitator_Behind_the_Chinese_Reform_Miracle_A_Case_Study_in_Central_China

YING, S. A Tale of Two Low Carbon Cities. *45th ISOCARP Congress 2009 Report*
[online]. Únor 2009 [vid. 2015-5-15]. Dostupné z:
http://www.isocarp.net/Data/case_studies/1416.pdf

YORKE, J. A., GREBORGI, C. *The Impact of Chaos on Science and Society*.
Washington: United Nations University Press, 1997. ISBN: 978-9280808827

ZÁME NÍK, L. H. *Filosofické aspekty teorie chaosu*. 1.vyd. Olomouc: VUP, 2012.
ISBN: 978-8024433868

ZHIHUA, D. How Do Special Economic Zones and Industrial Clusters Drive China's Rapid Development? [online]. *The World Bank* [online]. Leden 2011 [vid. 2015-4-21].
Dostupné z: <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-5583>